

Kdo je v ozadju šolske stavke?

Spet protizakonita akcija proti dvojezični šoli

Nasprotniki dvojezične šole na Koroškem so se te dni spet zatekli k sredstvu, ki je v očitnem protislovju z obstoječimi zakoni ter hočejo s šolsko stavko izsiliti odpravo šolske odredbe iz leta 1945. Pri tem je zlasti zanimivo, da je šla nova pobuda za kršenje zakona spet iz krogov, v katerih ima glavno besedo OVP-jevski deželni poslanec dr. Mayrhofer, torej iz kroga, v katerem se je v zadnjih letih porodila že marsikatera oblika protislovenske gonje.

Združenje staršev v Pliberku je zadnji petek imelo po poročilu tiska zborovanje, na katerem je govoril že omenjeni dr. Mayrhofer in na katerem so potem iz protesta proti dvojezični šolski odredbi sklenili šolsko stavko od 1. julija dalje. Na to protizakonito akcijo so javno pozvali tudi starše drugih dvojezičnih šolskih okolišev. Ker pa poziv na šolsko stavko ni imel zaželenega uspeha, je očitni polom pobudnike in organizatorje neprijetno stregel in je pred dnevi celovška »Volkszeitung« smatrala za potrebno, da ugotovi, da za pozivom na šolsko stavko ni OVP, marveč je stavka baje »spontan korak staršev« vseh političnih naziranj.

Glej čudo prečudno! Deželni poslanec dr. Mayrhofer, ki je govoril v Pliberku na »masovnem« zborovanju nekaj več kot 10 ljudi, ki so na osnovi tega govora potem sklenili stavko, menda ni več OVP-jevski poslanec, za spontani korak vsega prebivalstva pa je bil potreben poseben letak s pozivom na stavko, ki ga vsepovsod delijo poznani pristaši OVP.

Kako pa v resnici izgleda spontani korak vsega prebivalstva, najbolj zgovorno kaže naslednji primer:

V ponedeljek je pri ziliškem mostu pri Čajni carinik Scharf v službeni uniformi ustavljal otroke, ki so hodili domov iz glavne šole, in jim dopovedoval, da naslednji dan ni treba iti v šolo! Ker to očitno še ni zadostovalo, je v torek zjutraj isti carinik v bližini bistrške šole ponovno odvrčal otroke od obiska šole!

Zadeva je bila prijavljena tako šefu carinske postaje na Bistrici kakor tudi pristojnemu mestu na finančni deželni direkciji in smo zelo radovedni, kaj bodo ukrenili proti uradniku, ki zlorablja službeno uniformo za pozivanje na kršenje zakona in ki tudi sicer naše ljudi vedno spet zbada zaradi slovenskega govorjenja.

In še en primer: V Pliberku so silno razburjeni, ker stavka ni uspela stoodstotno. Takoj so se začeli zanimati orožniki in poizvedovati pri naših ljudeh, če morda le ni imel nekje tajni sestanek dr. Zwitter...

Na Vratah pa je v torek orožnikov sin hodil po hišah zbirat podpise proti dvojezični šoli, učitelj pa je baje izjavil otrokom, da v sredo lahko pride v šolo le kdor hoče... Kateri otrok gre rad v šolo in nima rad že nekaj dni prej počitnice?

Fanfani sestavi novo italijansko vlado

Ceprav se je moral generalni tajnik italijanskih demokratov pri sestavi nove vlade boriti z velikimi težavami, mu je odgovorna naloga nepričakovano hitro uspela. Že v torek je namreč predstavil svoj kabinet predsedniku republike, dočim se bo parlamentu in senatu predstavil šele prihodnji torek.

V novi vladi je 15 demokratovskih ministrov, štirje člani vlade pa so iz socialdemokratske stranke. Sestava vlade kaže, da se Fanfani ni, kakor je prvotno napovedal, opiral na takimenovani levi center, marveč je ostal pri tradicionalni desničarski usmerjenosti.

Takih primerov bi lahko navajali še in še. Pri vseh pa je značilno, da hujšakači proti dvojezični šoli nikjer niso domačini, marveč izključno privandraci — uradniki in drugi, ki jim ne gre v račun določilo člena 7 Državne pogodbe, da mora biti v krajih s slovenskim in mešanim prebivalstvom enakopraven pač tudi naš jezik in bi morali po uresničitvi člena 7 vzeti na znanje tudi to dejstvo. Tudi na pliberškem letaku podpisani dipl. ing. Martin Schick je privandranec in v službi pri OVP-županu Metnitzu!

Protest koroških Slovencev pri deželnem glavarju

V ponedeljek, dne 30. junija 1958 sta se zglasila predsednik ZSO dr. Franci Zwitter in predsednik NskS dr. Joško Tischler pri g. deželnemu glavarju Ferdinandu Wedenigu in v imenu obeh osrednjih slovenskih organizacij protestirala proti hujšakači gonji proti dvojezičnemu šolstvu, ki je ponovno prišla do izraza v pozivu tako imenovanega društva staršev v Pliberku na šolsko stavko. Predstavnik Slovenstvih organizacij sta ob tej priložnosti povedala, da je slovensko prebivalstvo nad tem razvojem silno razburjeno in so že padli tudi konkretni predlogi, da naj se prav tako pozove prebivalstvo na stavko pri plačevanju davkov, češ če je dovoljeno v šolskem primeru pozivati na kršitev zakona in to celo od strani ali vsaj

Toda OVP z vso stvarjo nima opravka in je stavka spontan korak. Rešitev je samo ena: proč s hujšakači in hujšakaškimi organizacijami in takoj bo mirno sožitje po naših vaseh. Zato ponovno poudarjamo, da je čim prej treba uresničiti člen 7 v celoti; če pa že mislijo, da ga je treba reševati v dozah, potem naj pričnejo z reševanjem od zadaj z zadnjo točko, ki vsebuje jasno določilo:

Dejavnost organizacij, ki merijo na to, da odvzamejo hrvatskemu ali slovenskemu prebivalstvu njegov značaj in pravice kot manjšine, se mora prepovedati!

v navzočnosti poslanca in visokega uradnika, ki je na ustavo in zakone prisegel, je to dovoljeno tudi v drugem primeru.

G. deželni glavar je v odgovoru poudaril, da je pozivanje na neupoštevanje veljavnega zakona brez dvoma neodgovorno in da je, čim je prejel poročilo o pliberškem dogodku, dal deželnemu šolskemu svetu takoj navodilo, da mora točno spremljati razvoj in šolska vodstva opozoriti na službene dolžnosti.

V nadaljnjem razgovoru sta predstavnik ZSO in NskS g. deželnega glavarja opozorila tudi na nesvarnost iniciativnega predloga o spremembi zakona o dvojezični šoli, ki je zlasti glede neredovanja slovensčine nevzdržen tudi iz pedagoškega stališča.

Uvod v vzhodno-zahodno atomsko konferenco doslej največji poskusi z atomskim orožjem v Ameriki

Dolgotrajne priprave za vzhodno-zahodno konferenco, na kateri naj bi proučili možnosti za kontrolo nad eventualnim sporazumom o opustitvi jedrskih eksplozij, so tik pred začetkom nameravanega posvetovanja naleteli na nepričakovane težave in so na Zahodu že splošno domnevati, da se vzhodne države sestanka ne bodo udeležile. Sicer pa ni izključeno, da

so bile te domneve le izraz zahodnih želja, da do konference sploh ne bi prišlo, kajti doslej največji atomski poskusi Amerike tik pred začetkom konference ravno niso najboljši uvod v medsebojne razgovore. Tudi dejstvo, da so v vzhodnih delegacijah poleg strokovnjakov še visoki politični funkcionarji, dočim so se na Zahodu omejili na strokovne izvedence, ka-

Nekaj zapiskov s kongresa

Federalne unije evropskih narodnostnih skupin v Innsbrucku

Federalna unija evropskih narodnostnih skupin (FUEV) je spet imela svoj kongres; tokrat v Innsbrucku, dočim ga je prvotno nameravala prirediti v Bozenu na Južnem Tirolskem, pa tega italijanska vlada ni dovolila.

O organizaciji FUEV je naš list že večkrat pisal in je bilo tudi jasno povedano, zakaj Zveza slovenskih organizacij ni postala članica. Povedano pa je tudi bilo, zakaj na kongresih te organizacije nismo sodelovali niti se jih udeleževali kot opazovalci. Nameni in zlasti ozadje te organizacije so namreč zakriti v sumljivo megle popolne nejasnosti in je tudi iz njene vsaj navidezno razmeroma obširne dela ob najboljši volji le težko izluščiti vsaj delček iskrenega prizadevanja, ki naj bi služil koristim narodnih manjšin. Če je bilo tudi na letošnjem kongresu povedano, da se FUEV bori s finančnimi težavami, potem je pač na dlani, da bo tudi njeno delo posredno ali neposredno služilo v prvi vrsti tistim, ki dajejo na razpolago potrebna sredstva. Da včlanjene manjšine same tega ne zmorejo v zadostni meri, pa je znano in razumljivo. Torej bo

v ozadju le še nekdo drugi, katerega interesi pa gotovo niso tudi interesi manjšin, ki se navadno tudi ne morejo ponášati s posebno rožnatim gmotnim položajem.

Skrivnostnega ozadja FUEV tudi njen letošnji kongres ni razkril in je imel neprizadeti opazovalec nehoti vtis, da odgovorni činitelji to uganko načrtno varujejo. Pač pa so bile tudi tokrat potrjene tri značilnosti, ki so v bistvu tesno povezane med seboj: precejšen vpliv v FUEV so si zagotovile najrazličnejše več ali manj dvomljive skupine emigrantov zlasti z Vzhoda, zato je njeno delovanje v veliki meri tudi usmerjeno proti vzhodnim državam in zlasti njihovem sedanemu režimu, izpod katerega bi, kakor so zatrjevali, radi osvobodili svoje brate; v bistvu stopa FUEV, kar je precej nedvoumno ugotovil tudi njen predsednik grof Matuschka, dosledno po poti predvojnih manjšinskih kongresov, pri katerih se niti niso trudili, da bi vsaj na zunaj prikrili očitno pronemško usmerjenost; končno pa je postalo tudi nekoliko bolj jasno, kako si gotovi ljudje, ki imajo odločilno bese-

Svetovna javnost pripisuje velik pomen Naserjevemu obisku

V sredo je prispel v Dubrovnik na poloficielni obisk v Jugoslaviji predsednik ZAR Naser, ki ga spremlja tudi zunanji minister Favzi. Dalje je v Naserjevem spremstvu še šef protokola Ali Rašid s pomočnikom in drugimi sodelavci. Dubrovnik je Naserju in spremstvu priredil veličasten sprejem. Prihod so naznanili s 21 salvami iz topov, večtisočglava množica pa je čakala v luki. Sprejema se je udeležil tudi Tito in drugi visoki funkcionarji.

To je že četrto srečanje Naserja in Tita. Odnosi med Jugoslavijo in Egiptom oziroma Združenjo arabsko republiko so se razvijali od prvih informativnih stikov v postopni razvojni smeri do sedanjega sodelovanja in prijateljstva. S tem prijateljskim obiskom pa se bodo stiki med obema deželama samo še poglobili. Obisk pa bo prispeval tudi k miru in mednarodnemu sodelovanju, saj bosta oba državnika v svojih razgovorih obravnavala ne samo vprašanja, ki zadevajo obe deželi, marveč bosta razpravljala tudi o mednarodnih političnih problemih, posebno pa še o zadnjih dogodkih v zvezi s protijugoslovansko kampanjo v Sovjetski zvezi in njenih satelitskih državah ter o problemih Bližnjega in Srednjega vzhoda. Prav z ozirom na ta vprašanja pripisujejo v svetu Naserjevemu obisku velik pomen.

že, da imajo vzhodne države velik interes na teh razgovorih in nasprotne izjave na Zahodu gotovo nimajo osnove.

V torek so se točno po načrtu sestali zastopniki Zahoda in Vzhoda na konferenci v Ženevi. Izmed zahodnih držav sodelujejo Amerika, Anglija, Francija in Kanada, Vzhod pa zastopajo Češkoslovaška, Poljska, Romunija in Sovjetska zveza. Razgovori strokovnjakov so doslej potekali v glavnem za zaprtimi vrati in je bilo objavljeno le toliko, da so na prvih sejah obravnavali samo splošna vprašanja. Posebnih konkretnih uspehov na tej konferenci tudi ni pričakovati, ker ni naloga strokovnjakov, da bi sprejemali sklepe glede prekinitve jedrskih poskusov, kljub temu pa bo tudi ta konferenca ob uspešnem poteku lahko predstavljala resen korak naprej za dosego miru in za varnost vsega človeštva.

do tudi pri tej tajinstveni organizaciji, zamišljajo bodočo združeno Evropo. Gotovo niso brez globljega vzroka peli hvalnice bivši avstro-ogrski monarhiji, v kateri je bilo narodnostno vprašanje menda tako vzorno urejeno, da lahko služi kot vzor za vsako bodočo ureditev. Torej bi gospodje, ki se še danes ponášajo z grofovskimi naslovi, spet hoteli kot izginjajoča manjšina v smislu teorije o gospodskem narodu in plemeniti krvi krojiti usodo narodov in ljudstev, v katerih so v svoji vzvišenosti vedno gledali le hlapce in jim velikodušno dajali pravico, da smejo delati in garati za interese in koristi peščice privilegirancev, katere je baje božja previdnost že ob rojstvu visoko dvignila nad ubogo rajo.

Kakor se taka naziranja o združenju Evrope nikakor ne morejo skladati z resnimi in sodobnimi prizadevanji za odpravo meja med državami, tako je kongres zašel v očitno protislovje tudi v vprašanju manjšinske zaščite v vzhodnih deželah. Medtem ko je generalni sekretar Skadegard v svojem poročilu izrecno po-

(Nadaljevanje na 8. strani)

Skupni evropski trg — toda ne na račun družinskih kmetij

Prizadevanjem za ustvaritev skupnega evropskega tržišča povzročajo največ preglavic kmetijstvo. Referati in razprave na številnih posvetovanjih in konferencah za skupno-evropsko tržišče se vedno spet ustavijo na tem problemu. Išče se pot, po kateri bi se spričo obstoječih protislovij našlo izhodišče za trgovanje s kmetijskimi pridelki in potrebščinami in za agrarno politiko, ki bi po eni strani ustrezala pogojem kmetijske proizvodnje v vključnih državah, po drugi pa zadovoljila težnje industrije in trgovine v skupnem evropskem tržišču.

V teh razpravah pogosto pade tudi misel, da je na področju kmetijstva treba spremeniti agrarno strukturo za ustvaritvijo obstoja sposobnih kmetij. Po tej zamisli naj bi se obstoja sposobne kmetije ustvarile z likvidacijo manjših družinskih kmetij, katerih družine naj se z ustreznimi agrarnopolitičnimi ukrepi pripravi do tega, da bodo kmetovanje opustile. Razpoložljivo zemljo opuščeni kmetij pa naj

bi se uporabilo za okrepitev preostalih kmetij, da bi na večji površini lažje gošpodarile in zboljšale svoj zaslužek. Preprosto povedano predstavlja ta misel obzodbo večine družinskih kmetij na smrt.

Ob takih tedencah se vsiljuje vprašanje, ali njihovo uresničenje ne bo družbi prineslo več škode kakor pa koristi?

Glavna značilnost kmetijstva takoimenovane zapadne Evrope je, da povsod številčno prevladuje mala družinska kmetija v velikosti do 20 ha, da pa je večina kmetijske in gozdne površine last zemljiške veleposesti. Zemljiška veleposest ima glavno besedo v kmetijstvu tako v proizvodnji in na trgu s kmetijskimi pridelki kakor tudi v agrarni politiki sploh. V razvoju znanosti in tehnike zadnjih let se zemljiška veleposest vsebolj odmika klasičnim oblikam kmetovanja in se naglo približuje industrijskemu načinu proizvodnje, v trgovanju pa je takorekoč neposredni partner veletrgovine, ki ne računa več z metriskimi stoti, temveč z vagoni.

Tehnična revolucija zadnjih desetletij družinske kmetije ni tako potegnila za seboj kakor zemljiško veleposest, da ne omenjamo industrije in trgovine. Družinska kmetija ima zaradi tega — gledano z industrijskimi očmi današnjega časa — v resnici zelo omejene možnosti nadaljnje tehnizacije in racionalizacije, s tem pa tudi konkurenčnosti z veleposestjo, industrijo in trgovino; gledano s človeškimi očmi pa je vendar družinska kmetija faktor, ki se ga s kakršnim koli dekretom ali političnim posegom od zgoraj ne more in ne sme odpraviti. Za to trditev nekaj razlogov:

1. Nobena država ne more jamčiti, da bo z likvidacijo manjše družinske kmetije v stanju, nuditi prizadetim kmečkim družinam na področju industrije vsaj isti zaslužek, kakor ga imajo sedaj. Skupno evropsko tržišče bo namreč tudi marsikje in marsikatero področje industrije in trgovine postavilo pred težke preizkušnje in krize, ki jih bosta spremljala padec življenjske ravni in brezposelnost.

2. Vsaka sprememba agrarne strukture je operacija, ki ni draga samo v pogledu na upravne stroške, ona tudi za dolga leta postavlja na glavo gospodarski račun novo nastalih kmetijskih obratov. Povečanju gospodarske površine sledi na kmetiji verižna reakcija potrebe povečanja strojev in strojnega parka, povečanja poslopij in drugih naprav ter števila živine, kar že v posameznem primeru zahteva investicije in začetni obratni kapital več stotisočev šilingov. Če pa upoštevamo še dokup zemljišč, potem vidimo, da vsaka sprememba agrarne strukture s prikrito ali odkrito silo povzroči na eni strani zmrznenje novih milijard šilingov, po dru-

gi pa skriva v sebi veliko nevarnost novih zadolžitvev kmetovalcev. S tem pa ni pomagano ne napredku kmetijstva niti ne zboljšanju življenjske ravni prebivalstva kot celote. Ne smemo namreč pozabiti na razliko med industrijo in kmetijstvom, ki je v tem, da ima industrija v poslopih in strojih naloženega kvečjemu polovico premoženja in da je večja polovica v stalnem obtoku in donašanju: kmetijstvo pa ima kvečjemu 10 % svojega premoženja v obtoku, dočim ga je 90 % takorekoč zmrznjenega v zemljiških, poslopih, napravah ter strojih in orodju. Zato je obrestovanje kmetijskega premoženja mnogo, manjše od obrestovanja industrijskega premoženja, da ne govorimo o obrestovanju premoženja v trgovini, ki ima čisto več kot 90 % svojega premoženja v obtoku.

3. Kmečka družina je za družbo najcenejši proizvajalec dobrin. Ona potroši le toliko, kolikor s svojim delom zasluži, družbi in državi pa redno oddaja svoje davke in davščine. Sploh lahko trdimo, da kmečka družina za svoj družbeni doprinos ni deležna tistega deleža na zaslužku, ki bi ji po vsej pravici pripadal, niti tega ne zahteva. Njena povezanost z grudo, s kmetijo in z izročili prednikov je tako globoka in prisrčna, da kljub številnim rizikom zaslužka neumorno dela in za priznanjem svojega dela le malo sprašuje. To je danes, ko industrializirani človek le prečesto išče zgolj materialne dobrine in se odtuja naravi in notranjemu doživetju, priznanja in upoštevanja vredno.

Če se ob ravnomar naštetih razlogih le nekoliko zamislimo, potem spoznamo, da pot, ki jo v psihozi prednosti skupnega evropskega tržišča ubirajo številni agrarni in drugi politiki, nikakor ni pripravna ne za reševanja res perečih problemov na agrarnem področju niti ne za zboljšanje ekonomskega in socialnega položaja, ki edino more biti cilj skupnega evropskega tržišča. Izgleda, da za takimi težnjami stojijo krogi, ki vidijo predvsem svoj dobiček, ne pa koristi celote.

Ne velike operacije na račun družinskih kmetij niso v zgodovini in krizah reševale kmečkega vprašanja, še vedno je pot k izboljšanju in napredku v kmetijstvu vodila v smeri razumevanja potreb kmečkih ljudi, v smeri stabilizacije cen in garancije odkupa, v smeri združne samopomoči in odgovarjajoče pomoči kmečkemu producentu s strani družbe kot povračilo za gospodarjenje v težjih pogojih, kakor jih imajo industrija, trgovina in končno tudi zemljiška veleposest, ki so bile — in to bodi ob koncu tudi omenjeno — deležne že obilo pomoči na račun družinske kmetije.

PO ŠIRNEM SVETU

Washington. — Podpredsednik ZDA Nixon je izjavil, da bi bilo smešno pričakovati, da se bo predsednik Eisenhower umaknil s svojega položaja pred letom 1961, ko mu bo potekel predsedniški mandat. Dejal je, da ne predsednik Eisenhower, ne kdo drugi v njegovi bližini ne proučuje take možnosti.

Damask. — Posebno vojaško sodišče Sirije je obsodilo v odsotnosti na do smrti ječo s prisilnim delom tasta kralja Saudove Arabije Asada Ibrahima in njegovega brata, ker ju je spoznalo krive udeležbe v zaroti, katere namen je bil uboj predsednika Naserja in izvedbe prevrata v Siriji z namenom, da ne bi prišlo do združitve med Sirijo in Egiptom.

Havana. — Iz ameriškega pomorskega oporišča Guantanamo na Kubi je izginilo 24 ameriških pomorščakov. Po izjavi ameriškega veleposlanika v Havani so te mornarje verjetno ugrabili kubanski uporniki, ki so že pred tednom prav tako ugrabili 10 ameriških in 2 kanadska inženirja.

Atene. — Grški list »Katimerini« poroča, da se bosta predsednik grške vlade Karamanlis in britanski ministrski predsednik MacMillan sestala letos avgusta v Londonu ter razpravljala o Cipru. Karamanlis bo spremljal zunanji minister Averof. Namen londonskih razgovorov je pravična ureditev ciprskega vprašanja.

Rim. — Tu se je začelo tretje redno zasedanje jugoslovansko-italijanskega odbora, ki je bil ustanovljen na podlagi posebnega narodnostnega statuta, priloženega londonskemu sporazumu o ureditvi tržškega vprašanja iz leta 1954. Odbor je posvetovalni organ, katerega namen je prispevati k sporazumevanju med obema vladama, kar zadeva zaščito narodnostnih skupin v obeh deželah. Odbor zaseda dvakrat na leto izmenoma v Beogradu in Rimu.

Pariz. — Vrhovni komandant francoskih sil v Alžiru general Salan je prispeval v Pariz na posvetovanje, na katero je prišel tudi komandant francoskih sil v Tuniziji general Gambiez. Salan je zahteval od vlade nadaljnje okrepitve kakih 120.000 vojakov in povečanje kreditov za vojaške operacije. Trenutno je v Alžiriji pol milijona francoskih vojakov, vtem ko znašajo krediti za vojsko v Alžiriji dve milijardi frankov na dan. Vlada je pred kratkim nakladno odobrila še 60 milijard frankov.

London. — Britanska vlada pripravlja reorganizacijo vojnih ministrstev, tako da bo postalo obrambno ministrstvo najmočnejše. Po drugi svetovni vojni so namreč uvedli več ministrstev, in to ministrstvo za vojaško preskrbo, za kopenske sile, za letalstvo in mornarico. Sedaj naj bi obrambni minister Duncan Sandys dobil najodgovornejši položaj in ostali ministri bi bili njemu podrejeni.

Peking. — Organ kitajske partije je poročal, da so iz pekinškega občinskega sveta izključili 33 članov, ker so bili osumljeni »desničarskega« odklona. Med izključenimi je tudi bivši minister za vzgojo Čeng Čao Lun.

Bukarešta. — Pretekli teden so se v Bukarešti sestale delegacije vzhodnoevropskih držav, da bi na devetem zasedanju sveta za gospodarsko pomoč razpravljali o gospodarskem sodelovanju vzhodnoevropskih držav. Razpravljali bodo tudi o vsklajevanju gospodarskih načrtov. V vzhodnih državah izdelujejo gospodarski načrt za prihodnjih 15 let.

Washington. — Predsednik ZDA Eisenhower je poslal kongresu poslano, v kateri obljublja, da bo vlada odločno podpirala OZN. Uspehi, ki jih je ta organizacija dosegla lani, upravičuje sloves, da je učinkovito orodje za ohranitev miru in zboljšanje človeškega življenja. Eisenhower hvali sile OZN, ki so se kazale kot poglavitna zaščitnica miru na območju Gaze in Sarh el Šejka. Omenil je tudi velik pomen OZN pri pogajanjih za mednarodne miru služeče pogodbe.

GOSPODARSKI DROBIŽ

Gradbeni stroji na sejmu v Dornbirnu

Na velesejmu v Dornbirnu, ki bo od 1. do 10. avgusta bo poleg običajne strokovne tekstilne razstave tudi izvozna in vzorčna razstava pri kateri bo posebno močno zastopana industrija gradbenih strojev. Poleg 17 avstrijskih firm bo razstavljalo gradbene stroje še 25 nemških, 5 angleških in 2 italijanski ter 4 druge inozemske tvrdke. Razen tega bodo v Dornbirnu na Predarlskem razstavljene še posebne novosti s področja produkcije gradbenega materiala. Gradbeno gospodarstvo je že lani na tem sejmu zaradi stabilne gradbene konjunktore doseglo precejšnje uspehe.

II. sejem prometnih sredstev v Ljubljani

Danes je bil v Ljubljani na gospodarskem razstavišču, na trgu VII. kongresa odprt II. sejem prometnih sredstev. Na sejmu je zastopanih več kot sto domačih in tujih razstavljalcev, ki hočejo z razstavljenimi izdelki dati poudarek raznih vozil za široko potrošnjo. Poleg teh pa so razstavljeni tudi raznovrstni avtobusi, tovorni avtomobili ter rezervni deli za potrebe avtomobilske industrije, izdelki gumarske industrije in drugi pomožni proizvodi.

Nazadovanje izvoza plemenitega jekla

Avstrija je v prvem kvartalu letošnjega leta izvozila 27.941 ton plemenitega jekla, okoli 300 milijonov šilingov vrednosti. Izvoz je bil v primerjavi z istim obdobjem preteklega leta za 2800 ton, 14 milijonov šilingov nižji. Nazadovanje izvoza jekla in železa je bilo opaziti skoraj na vseh področjih železarske industrije. Prav tako je nazadoval tudi izvoz raznovrstne pločevine.

Konec privatnikov na Češkem

Zadnjim privatnikom, ki so obdržali še svoje delavnice, so oblasti sporočile, da se morajo do 1. julija vključiti v obrtniške zadruge in jim izročiti svojo opremo. Ta akcija se je začela po kongresu KPČ, ki je bil pred 14 dnevi, kjer je bilo rečeno, da postopna likvidacija kulakov kot razreda in ostankov privatno-podjetniških elementov predstavlja enega od petih pogojev za dokončanje socialistične izgradnje.

Po uradnih podatkih je bilo pred 1. julijem na Češkem še okoli 47.000 privatnih podjetnikov z okoli 50.000 nameščenici. Večinoma so to majhne delavnice, kjer dela lastnik sam.

Tudi novi jugoslovanski šolski zakon določa:

Dvojezično šolstvo na jezikovno mešanem ozemlju

Zvezna ljudska skupščina FLR Jugoslavije je prejšnji teden razpravljala o novem splošnem zakonu o šolstvu, ki ga je po daljši razpravi tudi sprejela. O zakonskem osnutku, ki je bil vse zadnje mesece predmet temeljite razprave v najširši javnosti Jugoslavije, je na zasedanju poročal podpredsednik zveznega izvršnega sveta Rodoljub Čolaković. V svojih izjavah je nakazal veliki razvoj jugoslovanskega šolstva od predvojnega časa pa do danes ter obširno govoril o posameznih vrstah šol, o družbenem upravljanju in materialni osnovi šolstva ter obrazložil značilnosti novega šolskega zakona.

Ob tej priložnosti je podpredsednik jugoslovanske vlade spregovoril tudi o šolah narodnostnih manjšin v Jugoslaviji ter dejal, da daje predlog zakona o šolstvu vsem narodnostnim manjšinam v Jugoslaviji pravico do vseh šol v njihovem materinskem jeziku, vstevši tudi ustanove za predšolsko vzgajanje. Novo, kar določa zakon, pa so dvojezične šole v krajih, kjer žive pomešani med seboj pripadniki narodov Jugoslavije in kakšne narodnostne manjšine. To najbolje kaže našo široko-

grudnost v obravnavanju te zadeve — je poudaril govornik — želeli bi le, da bi tudi države, v katerih žive naše manjšine, začele urejati svoje šolstvo tako, kakor smo se ga lotili mi. To bi vsekakor pripomoglo k odstranjevanju mnogih nesporazumov in nepotrebnih pretresljajev v odnosih med sosedi.

*

Radovedni smo, kaj bo zdaj dejal vindišarski profesor Einspieler, ki je še pred nedavnim ravno s sklicevanjem na novi jugoslovanski šolski zakon skušal »svariti pred dvojezičnostjo«. Ali bo resnici na ljubo citiral novo določilo tega zakona, ki jasno dokazuje, da je ravno dvojezično šolstvo ne le najbolj demokratična ureditev šolstva na ozemlju, kjer živita eden poleg drugega dva naroda, marveč tudi najboljša pot k medsebojnemu razumevanju in prijateljskemu sožitju. Kdor pa še vedno vztraja pri einspielerjevski »jezikovno-biološki« teoriji, tisti s tem le dokazuje, da mu ni za pomiritev v deželi, temveč hoče še naprej s sejanjem narodnostne mržnje in s hujškanjem enega naroda proti drugemu zasledovati svoje ne vedno čiste in poštene cilje.

Osnutek programa za gledališko sezono 1958-59:

Celovško gledališče se bori s finančnimi težavami

Okoli šest milijonov šilingov subvencij prejme letno Celovec subvencij od mesta, dežele in zveze za svoja gledališča. Vendar je to bilo premalo in Celovec ni bil v stanju, da bi še nadalje mogel vzdržati dvoje gledališč. Iz tega razloga je gledališki odbor sklenil, da ukine Komorno gledališče in odslej naprej vzdržuje samo še Mestno gledališče. Komorno gledališče, ki je letno porabilo okoli 200.000 šilingov je postalo torej odveč. Odveč pa je postalo delno pa tudi zaradi tega, ker celovška publika bolj malo obiskuje gledališča in so le redko polno zasedena.

K šestim milijonom šilingom investicij pride še okoli 2,4 milijona šilingov od vstopnine, garderobe in iz drugih dohodkov. Vendar so izdatki gledališča neprimerno večji. Od tod izvirajo tudi neprestane denarne stiske. Za vsako gledališko predstavo, čeprav so vstopnice povsem razprodane, je treba še 18.000 šilingov dodatkov, ki pa so še neprimerno višji, če je gledališče le polovično ali še manj zasedeno. In prav z ukinitvijo Komornega gledališča namerava gledališki odbor tudi doseči, da bo vsaj Mestno gledališče ob vsaki predstavi bolj močno zasedeno in vsaj na ta način opravičilo subvencije, ki bi v primeru nezanimanja za predstave bile zaman.

Da bi se gledališko življenje v Celovcu vsaj v edinem gledališču nekoliko poživilo, je direktor Mestnega gledališča Zeska izdelal za gledališko sezono 1958/59 osnutek programa, ki pa ga bo v obliki letaka razposlal med občinstvo, da pri sebi stavi novega dokončnega programa za prihodno sezono sodeluje ter predlaga dela, ki bodo končno ob upoštevanju več mnenj prišla na repertoar. Na ta način naj bi bilo premagano mrtvilo, ki vlada v Celovcu. V programu bodo upoštevana tudi dela, ki bi bila sicer izvajana v Komornem gledališču.

Osnutek programa za sezono 1958/59 zaenkrat predvideva sledeče opere: Verdi: »Othello«, Mozart: »Čarobna piščal«, Lortzing: »Orožar« (Der Waffenschmied), Donizetti: »Ljubezenski napoj«, Puccini:

Skozi vse poletje kulturne prireditve v Opatiji

Kakor vsako leto, tako bodo tudi letos številne kulturne prireditve v enem najpomembnejših letoviških krajev ob Jadrnu, v Opatiji. Tekom tega meseca bodo organizirali prireditve folklornih skupin iz vseh večjih jugoslovanskih mest. Prihodnji mesec pa bodo na odru v Opatiji priredili osem opernih predstav, ki jih bo predvajalo reško gledališče. Uprizorili bodo opere »Ero z onega sveta«, »Trubadur«, »Prodana nevesta«, »Orfej« in »Samson in Dalila«. V teku so pogajanja z nekaterimi in tujimi ansambli za gostovanje v Opatiji med turistično sezono. Razen vsega pa bo 20. septembra v Opatiji festival jugoslovanske zabavne pesmi, ki ga organizira jugoslovanska radiodifuzija.

»Tosca«, Verdi: »Moč usode« in en večer Leoncavallovega »Bajazza«.

Od operet so predvidene: Kalman: »Cirkuška princeska«, Lehar: »Carjevič«, Abraham: »Viktorija in njen Huzar«, Pěpěck: »Cesaričin jezdec«, Potěronov musical »Kis me Cate«, Kalman: »Kneginja czardaša«, Schmidseider: »Kraljica valčka« in Strauss: »Noč v Benetkah«.

Dramske predstave pa se bodo začele z »Romeom in Julijo«, sledile pa bodo: Werfel: »Juarez in Maksimilijan«, Bercht-Weill: »Trigrošna opera«, Goetz: »Hiša v Montevideu«, Brandon: »Charleysova teta«, Nestroy: »Talisman«, Hauptmann: »Podgane«, Maruchio: »Najlepši dan«, Goethe: »Faust«, Maugham: »Čudovita Julija«, Anouilh: »Povabilo v grad«, Pirandello: »Šest oseb išče avtorja«, Hasenclever: »Boljši gospod«, Bush-Fekete: »Ne-

opravičena ura«, Denker-Berkay: »Časovna meja«, O'Neill: »Elektra mora žalovati« in končno še prvoizvedba enega dela iz dramskega tekmovanja, ki ga je razpisalo Mestno gledališče.

Kakor je razvidno iz predlaganega programa, bo program res zelo pester in obsežen, tako da je pričakovati večjega zanimanja za vse gledališke predstave, ki se bodo odigravale samo v enem gledališču koroške prestolnice. Uvedeni bodo tudi posebni abonmaji, ki bodo v prvi vrsti močno upoštevali mladino, za katero bodo tudi posebne predstave. Razen tega je bil v veliki meri obnovljen tudi gledališki ansambel, tako da bo v novi sezoni v Celovcu mnogo novih umetnikov, ki obetajo precej. To lahko sklepamo že po tem, ker so doslej nastopali že na različnih odrih velikih evropskih mest.

Dubrovnik proslavlja 450-letnico rojstva komediografa Držića

V torek so se v Dubrovniku začele IX. Dubrovnške poletne igre, katerih pokrovitelj je tudi letos predsednik republike, maršal Tito. Letošnje igre v Dubrovniku so posvečene spominu 450-letnice rojstva dubrovnškega komediografa Marina Držića. Festival bo trajal ves ta mesec in bo zaključen 31. avgusta. Prireditve bodo na dvajsetih različnih odrih na prostem, v renesančnem Dubrovniku. Na teh slikovitih naravnih odrih bodo dali 64 dramskih, glasbenih in folklornih predstav, v katerih bo sodelovalo okoli 1200 izvajalcev iz vse države, kakor tudi iz inozemstva.

Na programu so poleg že standardnega uprizorjanja drame »Dundo Maroje«, ki ga predvaja Jugoslovansko dramsko pozorišče iz Beograda, še številna dela Marina Držića, ki so jih letos uvrstili v svoj repertoar celo nekateri tuji ansambli, kot na primer Narodni Divadlo iz Prage. Razen Držićevih dram so letos na programu še Goethejeva »Ifigenija na Tavridi« in Shakespeareov »Hamlet« v režiji dr. Marka Foteza, ki je v svojem naravnem okolju na trdnjavi Lovrijenac ocenjen za eno naj-sugestivnejših predstav Hamleta sploh in so ga tudi najstrožji tuji kritiki sprejeli kot pravo presenečenje. Iz sodobnega jugoslovanskega repertoarja so prireditelji izbrali Matkovičevega »Herakla«, antično dramo s sodobno problematiko.

Pri izvajanju programa so zastopane številne jugoslovanske umetniške ustanove, predvsem beograjske in zagrebške. Sorazmerno slabo so zastopani Slovenci in sicer s Slovenskim vokalnim oktetom in Igorjem Ozimom, ki bo imel samostojen violinski koncert. Solistični koncerti so na letošnjem dubrovnškem festivalu razmerom močno zastopani.

Vsakoletne Dubrovnške poletne igre so

nedvomno elitna kulturna prireditve, so obenem pregledna in kritična revija najvišjih jugoslovanskih kulturnih dosežkov, predvsem na področju reproduktivne glasbene in odrske umetnosti, ki je doslej v svetu vzbudila že veliko pozornosti in zanimanja. Razen kulturnega pomena Dubrovnških iger pa imajo še drug pomen, da vsako leto v glavni turistični sezoni poživljajo tujski promet na lepi jadranski obali, posebno pa še v idiličnem in lepem Dubrovniku, ki privablja tujce prav iz vseh predelov sveta. Prav zaradi tega je Dubrovnik s svojimi prvovrstnimi prireditvami tudi močno zaslovel v svetu.

Program VI. Ljubljanskega festivala

V soboto 28. junija so z ljubljanskega Gradu spet zazvene fanfare in naznanile začetek letošnjega Ljubljanskega festivala, ki je že šesti po vrsti. Vsakoletni festival je največja slovenska kulturna prireditve, ki v festivalskih dneh združuje najuglednejše predstavnike slovenskega kulturnega življenja, slovenske umetnike, glasbenike in druge kulturne delavce. Kot gostje pa nastopajo tudi tuji umetniki in ansambli ter zbori. Ker je za Ljubljanski festival tudi med našimi bralci veliko zanimanje, smo vsako leto objavili spored festivala. Začetni del programa smo objavili že v prejšnji številki. Objavljamo še program za naslednje dni:

7. julij: W. Shakespeare: »Ukročena timoglavka« — Ljubljanska Drama,

8. julij: Koncert celovških madrigalistov,

9. julij: Platon: »Sokrat« — Eksperimentalno gledališče pri Zavodu Ljubljanski festival,

10. julij: I. Slavenski: Simfonija orienta, C. Orff: Trionfo di Afrodite — Akademski zbor »Branko Kršmanović«, Beograd,

11. julij: I. Slavenski: Simfonija Orienta, C. Orff: Trionfo di Afrodite — Akademski zbor »Branko Kršmanović«, Beograd,

12. julij: Verdi: »Aida« — Mariborska opera,

13. julij: Verdi: »Aida« — Mariborska opera,

14. julij: Rezervirano za morebitno ponovitev.

Pričetek vseh prireditev je ob 20.30 uri v Križankah. V primeru slabega vremena so prireditve v rezervni lokaciji. V festivalskih dneh sta v Ljubljani tudi dve razstavi, ki si jih vsak obiskovalec Ljubljane lahko ogleda. Doslej so Ljubljanski festivali želi že veliko priznanj, in to ne samo s strani domačinov, marveč se o njih zelo pohvalno in laskavo izražajo tudi številni tujci, ki svoj dopust v Jugoslaviji izkoristijo tudi za obisk festivala.

Dr. MIRT ZWITTER

Južna Tirolska — manjšinski problem Nemcev

(Ob desetletnici italijansko-avstrijskega sporazuma v Parizu)

Življenje, gospodarski, tehnični in socialni razvoj pa trajno takšnih poenostavljenih programov in enostranskih želja ne priznajo, tudi ne ob najbolj skrbno negovani in strastno varovani nacionalni disciplini. Zato ni prav nič čudno, če zadene vsa krčevita težnja južnotirolskega nemškega vodstva po čim doslednejši ločitvi obeh narodnostnih skupin, podobna skoraj že južnoafriški zamisli »Apartheid«¹¹⁰, na čezdalje splošnejšo in stopnjevano nerazumevanje italijanskih sosedov vseh strank in prepričanj. Južni Tirolci so ob nadaljevanju ubrane poti v resni nevarnosti, da jih pretirano čaščenje njihovih slikovitih in častljivih narodnih noš in šeg, njihov način življenja in vrednote nja podedovanih dobrin, njihov način sožitja s sosedi — zaradi odklanjanja obče-

človečanskih tokov modernega časa in življenja pahne v položaj vsaj čudaških pripadnikov nekega svojstvenega gorjanskega rezervata!

Razvoj po vsem svetu kaže, da so tovrstni narodnostni muzeji obsojeni na vton v sodobnejši okolici. K vsemu ni italijanski narod okoliša nič manj zdrav in rodovit. Skromnost in žilavost njegovih delavskih množic pa je poznana. Združena z izrednim talentom osvajanja vseh pridobitev moderne tehnike in življenja je skoraj neprekosljiva. Ta skromni italijanski delavec, ki ponižno grestrebuhom za kruhom in sprejme vsako delo — on je resna nevarnost za obstoj manjšine gosposkega naroda. Proti njegovi življenjski volji in sili ne more pomagati propagandna krilatica o »izpodrivnem priseljevanju« Italijanov, ne negovanje zavesti večvrednosti s postavljanjem: »Takšnega socialnega ponižanja

nemški kmečki sin ne prenese!«¹¹¹) Nič drugačnih receptov ni zastopal nacionalsocializem za vse Nemce na račun vseh drugorodcev. Prav zato je propadel, kar očitno v južnotirolskih hribih nočejo brez pridržkov spoznati.

Čeprav Južni Tirolci tudi tega nočejo radi priznavati in je vsa njihova vzgoja in kulturno-politična propaganda usmerjena v pretirano negovanje samozavesti in nacionalnega ponosa, je le očitno, da vsebuje tudi mikavnost italijanskega modernega načina življenja z vsemi pojavi kulture, mode in družabnosti sama na sebi za srečanje s konservativnim nemškim podeželjem nevarnosti nacionalnega in kulturnega odtujevanja za manjšino. Najbolj vidni pojavi v tem pravcu so nešteti »espressi«, »bari« in drugi podobni obrati in zabavišča širom vse Južne Tirolske. Izredno razvit tujski promet z vsemi zahtevami ta razvoj še stopnjuje. Z njim se najbolj širijo tudi vplivi mode in vsi raz-

ni pojavi sodobnega družabnega življenja, ki na ta način prodirajo iz italijanskih mestnih središč in juga v južnotirolske hribe. Kar je po eni strani vzrok zelo zavidljivega gospodarskega blagostanja odpira na drugi strani vrata tudi tem južnim vplivom. Njihova vabljenost pa ni mala, kakor to lahko opazujemo tudi na turističnih iz Nemčije in Dunaja, ki se vračajo iz Italije preko naših krajev, ali pa morda še bolj na izredni privlačnosti Trbiža in Vidma za avtomobilske izletnike in nakupovalce italijanskih modnih izdelkov in specialitet iz Koroške in Stajerske. Sploh lahko ugotovljamo, da so vplivi italijanskega načina življenja in mode v najnovjši dobi v življenju avstrijskih mest izredno močni in splošno vidni. Kako bi jim ne sledili tudi Južni Tirolci, kjer vplivajo vsakdanji sosedski stiki? Poizkusi »ločitve na vseh področjih«, kakor jo zahtevajo voditelji SVP, so ob gornjih ugotovitvah še bolj nesmiselni in neživljenjski.

¹¹⁰) Pripomba: Popolna ločitev črncev od belih v Južnoafriški uniji, ki je ekstremni izraz rasizma.

¹¹¹) Pripomba: Primerjaj »DOLOMITEN« št. 258 z dne 9. novembra 1957!

Agrarni novinarji niso dobili slike o našem kmetijstvu

Od torka do četrtega minulega tedna je marsikdo v Podjuni, predvsem pa v grabnih Železne Kaple in v Spodnjem Rožu začuden gledal kolono avtomobilov, ki je vozila skozi vasi in se ustavljala na posestvih grofa Thurna, kneza Orsini-Rosenberga ter Maresch-Wittgensteina. V tej koloni avtomobilov so se vozili po naših krajih člani kluba agrarnih novinarjev, ki v tisku v veliki meri usmerjajo javno mnenje o vprašanih kmetijstvu.

Kakor že povedano, so se ti novinarji, ki so se večino svojega časa na Koroškem zadržali na jezikovno mešanem ozemlju, ustavili le na treh največjih veleposestvih tega ozemlja ter tam poslušali in beležili uspehe in probleme, ki jih ima veleposest na področju gozdnega gospodarstva, gozdnih cest in spravila lesa na žage ter izvoza lesnih izdelkov. Poleg tega so na teh posestvih spoznali tudi vprašanje kmetijske proizvodnje. Agrarni novinarji pa niso imeli priložnosti, da bi se vsaj nekoliko poglobili v pereče probleme, s katerimi se že leta bori na tisoče kmečkih družin na tem ozemlju, kateri naj bi bili tudi zabeleženi in prikazani javnosti. Pribiti je namreč treba, da vprašanja kmetijstva in gozdarstva, ki so jih agrarni novinarji imeli priložnost spoznati na imenovanih 3 veleposestvih in na kósilu pri ing. Muriju v Kortah, nikakor niso edina agrarna vprašanja na jezikovno mešanem ozemlju. Naše vasi in kmečke družine stojijo gospodarsko pred mnogo večjimi in težjimi vprašanji, kakor so jih ob tem obisku novinarji naleteli na imenovanih treh posestvih.

Če sta grof Thurn in njegov upravnik grof Starchenberg omenjala škodo, ki jo je v »partizanski vojni« utrpelo posestvo, potem bi bilo resnici na ljubo treba tudi povedati, koliko škode je utrpelo na tem ozemlju na stotine slovenskih kmečkih družin, ko so po vrnitvi iz izseljenišča, koncentracijskih taborišč ali iz borbe s puško v roki proti nadaljnjemu izganjanju naših ljudi iz lastne zemlje v maju 1945 našle svoje domačije opustošene, do-

move izropane in često požgane. V vsakem primeru posebej bi skupina novinarjev dobila znova potrdilo, da tem družinam prizadejana škoda ni bila popravljena. Številne družine kljub prošnjam niso bile deležne podobne pomoči iz državnih in drugih sredstev, kakor so je bili deležni ti in drugi veleposestniki za ureditev svojih gospodarstev ter gradnjo gozdnih cest in žičnic za spravilo lesa.

Spodobilo bi se, da bi krogi, ki so vabili agrarne novinarje in jih vodili po našem ozemlju, pokazali tudi škodo, ki so jo naši kraji, predvsem pa Podjuna, utrpeli vsled letošnje vigradne suše, posebej pa še za časa snežnih polomov, ki so uničili stotine hektarjev kmečkega gozda v najbolj hakti.

Prav zaradi teh okoliščin — da ne govorimo še posebej o večdesetletnem zastavljanju naših vasi pri reševanju pe-

V Ljubljani je umrla naša velika prijateljica Zinka Felaherjeva

V bolnici na Jesenicah je na posledicah gripe v letošnji pomladi v ponedeljek, dne 23. junija za vedno zatisnila svoje oči gospa Zinka Felaher, soproga širom naše zemlje znanega dr. Julija Felaherja, predsednika Osrednjega odbora Kluba koroških Slovencev v Ljubljani. Blago pokojnico so izročili materi zemlji v sredo 25. junija na pokopališču na Žalah pri Ljubljani. Priljubljenost rajne med našimi rojaki v Sloveniji je izpričala obila udeležba naših rojakov, ki živijo v Sloveniji pri pogrebu. Nad 20 vencev je bilo položenih na njen prerani grob. Ob odprtem grobu sta se od umrle poslovila tajnik osrednjega odbora Kluba koroških Slovencev Fran Štaudekar in pisateljica Manica Komanova kot zastopnica Ciril-Metodove družbe.

Zinka Felaherjeva izhaja iz narodno zavedne rodbine Šventnerjev na Vrskem

rečih agrarnih vprašanj — so problemi kmečkega gospodarstva tu bolj potrebni in vredni vsestranskega proučevanja in spoznavanja, kakor pa gozdovi treh največjih veleposestnikov. Njihove investicije so se po večini že amortizirale. Brez dvoma ima kmetijska zbornica s klubom agrarnih novinarjev dobre in najboljše zveze. Njej najbolj zamerimo, da ni ob tej priložnosti, ko so bili agrarni črnolisti že tedaj, v takozvanem »Notstandsgebiet« Avstrije — kakor jezikovno mešano ozemlje v uradnih krogih v zadnjem času nazivajo — vzela iniciativo v roke, in jim pokazala obe plati agrarnega vprašanja, tako kmečko kakor tudi veleposestniško. Da tega ni napravila, je ponovno potrdilo, da imajo v zbornici glavno besedo veleposestniki in njihova zveza zemljiških in gozdnih posestnikov, ki je priredila ta novinarski obisk po naših krajih.

v Savinjski dolini. Njen stric Lavoslav Šventner je bil prvi slovenski založnik slovenskih klasikov. Že v svoji rani mladosti je delala v slovenskih narodnih organizacijah. Na Vrskem je bila dolga leta tajnica Ciril-Metodove družbe ter pridno delala v tamkajšnjih prosvetnih ustanovah. Leta 1924 se je poročila z našim rojakom dr. Julijem Felaherjem. Od takrat naprej se je njena ljubezen do koroških Slovencev še podvojila. To potrdi lahko veliko številno naših rojakov, ki so se v Ljubljani zatekli po pomoč k njej in k njenemu možu. Vedno prijazna in prišrna je pomagala, kjer je le mogla. Poleg skrbi za družino je bilo njeno življenje tudi v Ljubljani izpolnjeno z delom v Ciril-Metodovi družbi, v Jugoslovanski matici in Klubu koroških Slovencev. Letos pomladi je zbolela na zahrbtni gripi, zaradi katere ji je srce pričelo vedno bolj pešati. V soboto 21. junija je šla iskat zdravniške pomoči v bolnico na Jesenice, kjer je v ponedeljek navrh nepričakovano za vedno zatisnila svoje oči.

Ob bridki izgubi izrekamo njenemu možu, dr. Juliju Felaherju tudi mi naše najiskrenejše sožalje.

Zaklenite svoja vozila!

V zadnjih tednih kraja motornih vozil, predvsem motornih koles in mopedov, pa tudi koles močno narašča. V mestih Celovec in Beljak je to skoraj dnevni pojav. Ugotovilo se je, da večina oškodovanih lastnikov svojega vozila ni imela zaklenjenega, ko ga je postavila na prostor za parkiranje. Vsem lastnikom vozil se priporoča, da vozilo, preden ga zapustijo in gredo po opravkih, zaklenejo in da tako v naprej preprečijo poznejše nevarnosti in škodo.

Blato pri Pliberku

O veliki sreči mora govoriti kmet Franc Malle iz Blata, ki je minulo nedeljo pomotoma napravil požirek iz steklenice, v kateri je bilo shranjeno tekoče in strupeno škropilo proti koloradskemu hrošču ali krompirjevcu. Le hitra pomoč v deželni bolnici v Celovcu ga je obvarovala pred hujšimi posledicami, morebiti celo pred mučno smrtjo.

Ta primer ne zabeležimo toliko kot dogodek, kakor pa kot svarilo. V času, ko v kmetijstvu vedno bolj uničujemo razne škodljivce, bolezni in plevela med rastlinami s kemičnimi pripravki, je na kmetiji treba večje previdnosti kot včasih. Prav bi bilo, da bi imel vsak kmet posebno, zaklenjeno omaro, kjer bi shranjeval razne pripravke za prašenje in škropljenje semen, poljščin itd. Predvsem pa bi moral gledati, da bi ostali ti pripravki in ostanke od njih vedno v originalnih zavojih, pločevinastih posodah in steklenicah. Lahko se namreč pripeti, da v nasprotnem primeru pride pripravek v roke otrokom in že se lahko zgodi nesreča ali pa pride celo do smrti.

OBVESTILO STARŠEM

Počitniško letovanje naših otrok

Zveza slovenskih organizacij bo tudi letos poslala slovensko govoreče otroke na letovanje v počitniško kolonijo ob Jadranskem morju. **Letošnje letovanje bo v Crikvenici od 18. avgusta do 6. septembra.**

Za letovanje starši lahko prijavijo otroke v starosti od 9. do 14. leta in sicer pisnim potom **najkasneje do 31. julija 1958.** Poznejših prijav ne bo mogoče več upoštevati.

Prijava mora vsebovati naslednje podatke:

1. Ime, poklic in naslov staršev,
2. ime otroka ter njegove rojstne podatke.
3. če je otrok že kdaj bil v koloniji in kolikokrat.

Prijavi je treba priložiti osebno izkaznico otroka s sliko, ki jo izstavi pristojno okrajno glavarstvo in zdravniško spričevalo ter vplačati režijski prispevek v znesku 100 šilingov.

Starše, katerih otroci bodo sprejeti za letovanje, bomo po končanem prijavnem roku pisмено obvestili ter jim sporočili tudi potrebna navodila.

Ne zamudite prijavnega termina ter pošljite prijave na naslov:

**Zveza slovenskih organizacij
Celovec — Klagenfurt
Gasometergasse 10**

Slovenska prosvetna zveza naznanja:

Vsem Slovenskim prosvetnim društvom

S 1. julijem je stopil v veljavo deželni zakon o javnih prireditvah, ki ga je koroški deželni zbor sklenil 29. aprila t. l. Zakon o javnih prireditvah (Veranstaltungsgesetz) vsebuje vrsto novih določil, ki veljajo tako za kulturne prireditve (igre, koncerte, predavanja itd.) kakor tudi za veselice in družabne prireditve. Od 1. julija naprej morajo vse tovrstne prireditve biti naznanjene oblastem po določilih tega zakona.

Slovenska prosvetna zveza obvešča, da bo v prihodnjih dneh razposlala včlanjenim društvom točen opis določil imenovane zakona ter dala ustrezna navodila za tozadevno pripravo društvenih prireditev. Že vnaprej opozarjamo odbore, predvsem pa predsednike in tajnike v Slovenski prosvetni zvezi včlanjenih društev, da se z določili tega zakona temeljito seznanijo, da ne bo prišlo tik pred prireditvami do nepričakovanih težav.

Naročnikom Slovenskega vestnika

Stopili smo v drugo polovico leta. Običajno ob tej priložnosti pregledamo svoje račune, predvsem pa pregledamo, kako stojimo s svojimi naročninami, med katere spada tudi naročnina za Slovenski vestnik.

Današnji številki je priložena položnica za poravnavo zastale in tekoče naročnine. Ne denimo je malomarno stran, temveč pogledajmo, kdaj smo naročnino zadnjič poravnali. Izpolnimo položnico in oddajmo jo z naročnino vred na pošto. Mesečna naročnina znaša 5 šil., četrtletna 15 šil., polletna 30 šil., letoletna pa 60 šil.

Po možnosti plačajmo Slovenski vestnik vnaprej do konec leta. To je najboljše jamstvo, da bo potem redno prihajal v hišo in nam prinašal najrazličnejše vesti, gospodarske napotke in pestro čtivo za oddih in razvedrilo. Tudi s poravnavo naročnine bomo pomagali krepiti našo borbo za enakopravnost, ki jo zagotavlja člen 7 Državne pogodbe.

KOLEDAR

Petek, 4. julij: Urh
Sobota, 5. julij: Ciril in Met.
Nedelja, 6. julij: Izaija
Ponedeljek, 7. julij: Vilibald
Torek, 8. julij: Elizabeta
Sreda, 9. julij: Veronika
Četrtek, 10. julij: Amalija

Na reviji pevskih zborov Slovenije

Minulo nedeljo so Zveza Svobod in prosvetnih društev Slovenije, Okrajni ljudski zbor Kranj in Delavsko prosvetno društvo Svoboda Kranj — Center priredili v Kranju Revijo pevskih zborov Slovenije. V okviru te revije je nastopilo 24 moških, ženskih in mešanih pevskih zborov, ki so skupno zapeli 68 umetnih in narodnih pesmi.

Te mogočne manifestacije slovenske pesmi in višine zborovskega petja se je na povabilo udeležila tudi delegacija Slovenske prosvetne zveze, v kateri je bila večina pevovodij včlanjenih Slovenskih prosvetnih društev.

Ob takem številu pevskih zborov, predvsem pa zapetih pesmi, kakor jih je vsebovala ta revija, noben laik ne bi mogel dati podrobnejše ocene te ali one pesmi, niti ne za zbor in zborovodje. Revija tudi tega namena ni imela. Njen namen je predvsem bil, da pokaže stopnjo zborovskega petja v Sloveniji in prosvetnim delavcem smer za nadaljnje delo na tem področju. Revija je bila primerjanje petja nastopajočih zborov; zborovodjem, kompo-

nistom in harmonizatorjem pa je pokazala, kako naj se lotijo svojega dela tako za dvig kvalitete petja kakor tudi za njegov razmah med najširšimi plastmi prebivalstva.

Revija je pokazala izredno visoko kvaliteto v petju in interpretaciji pesmi. Zbori in zborovodje so bili živo povezana celota. Številne pesmi so spravile poslušalce in kritike do prave zamaknenosti, ki se je po zaključnih akordih prelila v burjni aplavz. Užitek takega izbora pesmi in ubranega petja je nepopisljiv, je doživetje, ki v spominu ne usahne.

Revija pevskih zborov Slovenije je bila najlepša manifestacija neusahljivosti zborovskega petja, za naše zborovodje pa je bila neprecenljiva pridobitev. Napotki, ki jih je dala revija in zaključno posvetovanje zborovodij, komponistov in glasbenih kritikov, jim bodo v veliko pomoč pri njihovem trudapolnem in nepoplačljivem prizadevanju za zboljšanje užitka, ki ga za naše prebivalstvo ne glede na jezik in miselnost vedno znova predstavlja ubranost naših pesmi.

Več previdnosti in obzirnosti na cestah

Z naraščanjem prometa na cesti iz leta v leto naraščajo tudi nesreče s težkimi poškodbami in smrtnimi izidi. Po zadnjih tednih sodeč bo promet na cestah v letošnjem poletju večji, kakor je bil lani. Povečan promet pa zahteva več previdnosti in obzirnosti na cesti. Kako velika je ta potreba, je izpričala pomovno spet zadnja nedelja.

V bližini Oberdraurburga sta treščila dva motociklista s polno brzino skupaj. Posledica: Oba vozača sta na posledicah poškodb še isti dan umrla, tretja oseba je še vedno v smrtni nevarnosti. V Maloščah je mlad motociklist vozil po poti za pešce in se zaletel v 65 let staro ženo, ki je na poškodbah kmalu navrh umrla. V bližini Greifenburga je okoli 1/2 5 ure zjutraj zaneslo mladega motociklista na ovinku v bližnji hišni zid. Vzrok: prevelika brzina. Motociklist je obležal na cesti. V večer-

nih urah je na beljaški cesti v Celovcu s preveliko brzino prehitel VW-Kombi drug avtomobil. Pri tem ga je odneslo s ceste, da se je skotalil po bregu in slednjič obležal razbit za nekim drevesom. V avtomobilu je sedela mlada družina z 2 mladima otrokoma, ki je vse vrglo iz avtomobila. Na srečo nobeden od družine ni utrpel večje poškodbe. Kako lahko pa bi se izteklo tudi drugače. —

Večini prometnih nesreč na cestah je vzrok brezobzirno divjanje, pri čemer mladi motociklisti prekašajo vse druge vozače. Zadnja nedelja je to znova potrdila. Nedeljske smrtno nesreče na cesti naj bi bile vsem vozačem motornih vozil svarilo in opomin k prepotrebni večji previdnosti in obzirnosti do drugih, varnostne organe pa naj bi vzbudile k strožji kontroli cestnega prometa, predvsem pa divjakov na cestah.

Potomstvo enega samega mušjega para:

336 bilijonov muh

Neizbežni poletni inventar slehernega doma je in ostane naša stara spremljevalka: hišna muha. Navadna hišna muha, *Musca domestica*. Nadležna vsiljivka, ki se nas drži ko klošč, ni prišla zaman v pregovor: Siten ko muha. Njki nismo varni pred njo. Moti nas, gnusi se nam, preganjamo jo — žal, ne dosledno.

To nedoslednost ali ravnodušnost pa plačujemo dražje, kot bi si utegnili misliti. Plačujemo jo s tifusom, jetiko, trahomom, vraničnim prisadom, kolero in z drisko naših dojenčkov, ki tako rada nastopa vsako poletje. Zato se je bojmo! Muha je med najhujšimi sovražniki človeštva! Brezobzirni, kot ona v svoji nevednosti, bodimo v boju proti njej in njeni zalegi! In dosledni!

Kot drobno jajčece pričinja svoje življenje. Manjše je od bučine glave. Odložila je jajčece mušja samica na gnojišče ali v podobne razpadajoče odpadke. V štiriindvajsetih urah zleze iz njega prozorna breznožna ličinka. Preden poteče dan, že tako zraste, da neprozna koža na njej počne. Črviček se izvije iz nje in dobi novo kožo. Trikrat v prav toliko dneh se to pokanje in lupljenje kože ponavlja, četrti dan pa, zleze iz svoje krmilnice črvič ter se zarije v zemljo. Njegova prozorna barva se je spremenila v motno belo.

Med tridnevni bivanjem pod zemljo se v zapredku razvije progasti trup, šest nog, oboje ožiljenih kril in sestavljeni očesci. Čudovita sprememba v tako kratkem času! Potem buba počne in popolnoma razvita muha se pririje v sončni dan. Brž ko so se ji krila osušila in napela, je pripravljena za svoje osem do deset tednov trajajoče mušje življenje.

Razvoj od jajčeca do popolne muhe je trajal manj ko deset dni. In ta dorasla muha je takoj godna za razplog. Če je samica, bo najbrž prej kot v enem tednu izlegla prvo kopico jajčec, sto ali več. To se ponavlja v predledkih po deset dni. Strahotna rodovitnost in razvojna naglica

bi mušjo zalego razplodili v nepojmljivi meri, če bi njeno razmnoževanje ostalo neovirano. Od sredine aprila do septembra bi bilo to povprečno devet rodov. Potomstvo ene same mušje dvojice bi doseglo v tem času, če bi ostalo vse pri življenju, astronomsko število 335.923.200.000.000 muh.

Prav tako gnusno kot njen razvoj je tudi življenje odrasle muhe. Njena glavna skrb velja prehrani. Razpadajoče odpadke in drugo nesnago uživa z enako slastjo kot sladkor na naši mizi. Z ene vrste hrane zleti naravnost na drugo — in prav to je glede na njen telesni stroj tako kočljiva zadeva.

Prvič je njeno telo na gosto pokrito z nežnimi dlačicami; podobne dlačice ima tudi na krilih, nogah in stopalih. Tako je muha oborožena z najboljšim »vselovilecem«. Zanimiva je še izredna sestava njenih nog. Vsako stopalo je opremljeno s šopom lepljivih dlačic, s katerimi premaga muha gladke, pološčene ploskve in lahko hodi po stropu z navzdol obrnjenim telesom. Na teh lepljivih dlačicah pa se nabirajo tudi bakterije, ki jih muha na svoji poti prenaša.

Razen tega obstojajo mušji ustni deli iz dvojice mehkih mesnatih cunjic konec njenega rilčka. Žvekal muha nima. Zato more uživati sladkor le, če ga prej razmoči. Tako sede na kosček sladkorja in spusti nanj skozi rilček kapljico tekočine nazadnje prebavljene hrane. To je najbolj gnusno početje, ki ga opravlja muha na naši jedilni mizi, kadar preiskuje posodo s sladkorjem. Izločene kapljice skupno z iztrebki mrčesa so tista mušja umazanija, ki toliko draži vse gospodinje.

Taka je življenjska zgodba muhe, v nesnagi rojenega in v njej doraslega bitja, ki je na svojevrsten način zmožno prenašati umazanijo vsepovsod. Nevarnost muhe za človeka je naravnost neverjetna. Laboratorično je ugotovljeno, da prenaša muha trideset različnih bolezenskih klic. Skrbne preiskave so dognale, da se na z dlačica-

mi poraslem telesu ene same muhe lahko nakopiči do pet milijonov bakterij in da ena sama brenčeca hišna muha lahko okuži vse gospodinjstvo.

Kaj naj storimo proti temu? Pobijanje in lovljenje na muholovske zaleže bore malo, zakaj muhe potujejo! S poskusi je ugotovljeno, da 20 km poleta za muho ni preveč. Če torej uničimo nadlego na enem mestu, prileti od drugod, če so tam za njeno razmnoževanje in rast ugodna tla. Snaga in čistoča sta razen naravnih mušjih sovražnikov najboljši zaščitni sredstvi. In ne staneta prav nič! Snaga povsod, v hiši okoli nje, pa bo kmalu manj muh. Pod pogojem seveda, če bi vsi domovi daleč naokrog enako strogo vzdrževali snago. Posebno v kasni jeseni je treba pošteno pregledati vse kotičke. Na skritih mestih odložena jajčeca bodo sicer lepo prezimila in spomladi omogočila nove roje nevarne žuželke.

Seveda ima hišna muha kot vsako bitje pod soncem tudi svoje naravne sovražnike. Te bi moral človek pri njihovem početju podpirati, čeravno se nekam čudno sliši, n. pr. pajka, ki je gotovo najučinkovitejši sovražnik muh. Pa tudi žabe, martinčki in močeradi bi morali biti zato pod našim varstvom. Predvsem pa ptice! Nepremenljive množine muh pogoltnejo izkušeni zračni lovci, lastavice in hudourniki. Jajčeca in bube posebno cenijo siničke. Krmimo pozimi naše ptice in skrbimo spomladi za njihova gnezdeva, da bomo imeli poleti čimveč zaveznikov proti gnusni mušji zalegi!

Zanimivosti o prometu

Letalski potniški promet je najmočnejše razvit v ZDA. Predlanskim so ameriški potniki z letali prepotovali vsega skupaj nad 30.000.000.000 kilometrov!

Najdaljša redna letalska proga je dolga 6187 kilometrov in vodi od Tokia do Honoluluja. Letala »Pacific Airlines« jo prevozijo brez kakršnegakoli vmesnega pristanka.

Najkrajša redna mednarodna letalska proga pa vodi iz Kopenhagena (Danska) v Malmö (Švedska). Dolga je komaj — 22 kilometrov!

Najzajetnejšo vozno karto je septembra 1955. leta izdala letalska potniška družba »Air France« potniku Georgesu Kurtzu za krožni let po Afriki. Potovanje se je začelo v Alžiru, dolgo pa je bilo 30.000 kilometrov. Vozovnica je bila veljavna 7 mesecev, imela je 47 prekinitve vožnje, tehtala pa je skoraj 1,5 kilograma!

Največjo pristanišče na svetu je New York Harbour. V njem lahko hkrati pri- na leto povprečno 392 telefonskih pogostane več kot 400 ladij razne velikosti, vorov!

Nenavadna kovina

V zvezi s poleti bodočih vesmirskih ladij so se znanstveniki znašli med drugim tudi pred problemom, iz kakšnega materiala naj bi jih napravili. Potrebna je namreč kovina, ki bo vzdržala temperaturo, nastalo spriču zračnega trenja in velike hitrosti vesmirskih ladij. Zdaj preizkušajo v laboratorijih kovino niobij, ki je v brezračni cevi vzdržala temperaturo malone 4.400 stopinj Fahrenheita. Prvi poskusi so pokazali, da je niobij kot nalašč za izdelovanje kovinskih delov bodočih raket, kakor tudi reaktivnih motorjev in jedrskih reaktorjev.

Sputniki niso več senzacija

Kaže, da se je svet že navadil prvih korakov, ki so privedli človeštvo v obdobje vesmirskih poletov. Lahko rečemo, da se danes nihče več ne čudi umetnim satelitom, ki z vrtočlavo hitrostjo drve okoli našega planeta...

To ugotovitev najbolj jasno ponazarja statistika, ki kaže, koliko prostora so posvetili posamezni listi poročilom o izstrelitvi umetnih planetov. Statistiko je objavil institut za tisk kalifornijske univerze in njeni podatki kažejo:

»Sputniku I« je vsak časnik posvetil približno 700 vrstic prostora, »Sputniku II« 300 vrstic, Raziskovalcu I 75 vrstic, Raziskovalcu II 60 vrstic, Vanguardu I 50 vrstic, najnovejšemu sputniku pa je vzlic njegovim, doslej nenavadnim dimenzijam je vsak list povprečno posvetil le — 20 vrstic.

Vse kaže, da so tudi umetni sateliti postali nekaj običajnega!

Večina samomorilcev so moški

Psihologa dr. Fairnow iz Los Angelesa in dr. Snideman iz Brooklyna sta objavila studijo pod naslovom »Tajni vzroki samomorov«. Svoje podatke črpata iz številnih pisem samomorilcev.

Zdravnika sta prišla do zaključka, da se ubija največ moških oseb in znatno manj ženskih. Starost samomorilcev se giblje med 40 in 59 leti. Med belimi ljudmi je trikrat več samomorilcev kot med ljudmi druge barve. Razen tega sta ugotovila, da je med samomorilci največ bo-

gatašev. Pripadniki protestanske vere so med samomorilci najbolj zastopani, manj je katolikov in Židov. Ženske uporabljajo najrajši strup, moški pa rajši uporabljajo strelno orožje in druga drastična sredstva za prostovoljni odhod iz življenja. V mestih je dvaindvajsetkrat več samomorov kot na podeželju. Krivda je predvsem v zakonskih sporih, v finančnih polomih in v strahu pred sankcijami po izvršenih zločinih. V Ameriki je v zadnjih letih med samomorilci vse več moških otrok v pu- bertetni dobi.

»Vseeno, če jih je stotina. Tunjuš padel!« »Samo od menel« vikne Rado, ki se je stresal od koprnjenja.

»Ne vem, prijatelj! Velik vojniki je. Ne zmores gal!«

»Na Peruna, zmorem!«

Jermenje pri konjih je bilo pozapeto, rešetke na licih, Jarožirov strašni meč je bil že dvignjen in je kakor plamen gorel v blesku.

Dolgo so čakali. Konji so nemirno pričeli kopati zemljo. Jezdecji so se stiskali, krotili in šepetaje pogovarjali, dasi so sami nestrpneje čakali od konj. Samo Iztok je stal na robu gozda sredi gostega grma in strmel na obal, da bi razsodil, kam se obrnejo Huni. Ko je po dolgem čakanju zazrl rdeči plašč, je posegel še enkrat po jermenu pod brado in poskusil, če je dosti trdno pritrjen šlem. Zaslutil je dosti težkega dela.

Za Tunjušem so poskakali z brodov Huni — deset, dvajset, trideset in še pet. Iztok je videl, kako je potegnil Tunjuš konja na levo, ker je hotel zaviti sam v tabor v nasprotno smer, kakor je bil vaju.

»Mimo nas pridejo!« Prav grozničava drhtavica ga je oblila od samega veselja. Počakal je še nekaj trenutkov, potem se preril skozi vejevje do čete.

»Jarožir in še pet napadete prvi! Da se Huni ne splašijo in ne uteko! Tunjušu se

ognite! Zanj poskrbiva z Radom. Ko se zaplete v boj, planemo vsi!«

Komaj je izgovoril povelje, se je pokazala ob robu gozdiča prva iztegnjena konjska glava. Jarožir je stisnil konja. Ali v tem hipu so odpovedali pokorščino konji in vojaki.

Kakor bi razdivjani hudournik pretrgal jez, tako se je zadrevila vsa konjica hkrati za Jarožirov in naskočila Hune. Prvi zamah je z nedosežno silo udaril stari Sloven. Odsečena hunska glava z ramo vred se je zakotalila po tleh. Kakor bi zabučal z rogom, so ob tem zatulili Sloveni in Huni vsi zaeno. Stepa je zastokala ob spopadu, ko je treščil konj ob konja, zaškrtnilo jeklo ob jeklo. Niti en Hun ni zamudil trenutka, da bi ne bil potegnil meča. Zadnji jezdecji so vrgli celo kopja v Slovene in predrli troje konj, da so trije vojščaki omahnili in padli v travo. Začel se je nato boj jezdecja z jezdecem. Krog osemdeset mečev se je krhalo, iskre so švigale od jekla, razlutil se je po mehki stepi splošen dvoboj najboljših vojakov, kar jih je nosila zemlja ob dolenji Donavi. Pokali so šlemi, hrestali hunski oklepi iz konjskega roga, tisoče kolobarčkov so bliskovito črtali meči v sončnem svitu, zaletavali so se pari borcev, odbijali in odskakovali, napadali in bili vnovič, zamahovali v glave, bodli v prsa — kri je škropila od rok, polivala konje, ki so pobesneli kakor jezdecji in bljuvali pene,

F. S. FINŽGAR

POD SVOBODNIM SONCEM

DRUGA KNJIGA POVEST DAVNIH DEDOV

78

Ali tudi njegova glava ni bila veselo in ponosno zravnana. Spremljevale so ga zmage, pod oklepom se je grelo Epafroditovo pismo na ljubezni polnem srcu, ali sestre ni bilo. In domislil se je polblaznih solza starega Svaruna, ko se vrnejo v gradišče brez Ljubince. In kakor bi vso sladkost použila v grenkobi, je bila velika skrb, kaj z vojsko Slovenov. Če so tolpo napadli Heruli? Razbita je! Brez glave, čreda ovac, plaha zverjad, zakaj ni šel z nob? Temna slutnja mu je obletavala misli. Čedalje jasnejša in bolj moreča se mu je zasedala v glavo.

Nočevali so v gozdu. Nihče ni zapalil ognja. Po dva in dva sta se šepetaje pogovarjala. Razločno se je slišalo hrupljanje konj, ki so grizli travo. Kmalu so zaspali — brez stražnika. Celo Iztok je legel brez skrbi, poln otožnosti. Samo stari Jarožir se je naslonil na bukev, uprl se na silni meč in na pol bedel na pol podremaval vso noč.

Ko se je drugi dan sonce nagnilo preko

zenita, se je zablščala pred njimi gladina veletoka. Iztok je velel razjahati, zagnati konje na oddih v senco hrastovega gozdiča, peterim vojakom z Jarožirov na čelu pa je poveril, da poiščejo brodov.

Stari Sloven je odšel proti Donavi, ostali vojaki so polegali v senco in čakali.

Ni še pretekla ura, ko zašumi za njimi. Iz visoke trave je dvignil glavo Jarožir, ki je prilezel po vseh štirih do počivajočih tovarišev in zašepetal:

»Tunjuš!«

Vse je zagomezelo, vse se streslo in zganilo med vojaki ob tej besedi. Rado je planil iz trave kakor zver, ko se ji približa plen.

»Na tla!« je velel Jarožir.

Po vseh štirih so se preplazili vsi v sredo gozdiča do konj. Ko so bili dobro zakriti, je izpregovoril Jarožir.

»Huni se vkravajo na brodoval! Rdeči plašč frfota v sapi.«

»Prekletstvo!« je škrtnil Iztok. »Od kod prihajajo? Ko bi iz gradišča? Po Ljubinico je šel. Morana! Moj oče! Na konje! Ne eden naj ne uteče! Smrti so zapisani! Jarožir, kje so ostali drugi štirje?«

»Poskrili so se v trstju. Tako sem zapovedal in se priplazil sam, da nas niso zagledali!«

»Dobro si naredil! Izberi si vsak svoje-ga Huna. Koliko jih je, Jarožir?«

»Morda trideset, morda več. Ne vem natančno!«

ZA GOSPODINJO IN DOM

Živila v vročih dneh

V vročih poletnih dneh je gotovo največja skrb vsake gospodinje, kako bo ohranila živila, da se ne bodo pokvarila. Ker so še redke tiste gospodinje, ki imajo hladilnik, prinašamo nekaj nasvetov, kako ohraniti živila poleti, da se ne kvarijo prehitro.

Sveže meso shranimo za naslednji dan, da ga zavijemo v čisto krpo, ki smo jo namočili v kisu. Kuhano meso zrežimo in ga takoj pripravimo s kisom in oljem, medtem ko pečeno meso zalijemo z maslo. Ko kupujemo meso, moramo paziti, da je rdeče barve, kar je znak, da je sveže. Pokvarjeno ali staro meso je modrikaste ali sivkaste barve in je lepljivo.

Če nam je ostala juha ali omaka, jo postavimo v večji lonec, ki ga napolnimo z mrzlo vodo, katero večkrat menjamo.

Mleko zvečer ponovno prevremo, da se nam ne bo sesirilo.

Kadar nam ostane kaka jed, ki jo hočemo prihraniti za naslednji dan, ji ne smemo dodati nobene začimbe. Zlasti kis ali gorčica jed hitreje pokvari. Skuhano jed, ki jo želimo ohraniti, pretresemo v drugo posodo, jo postavimo na hladen prostor in pokrijemo s tanko krpo.

Solata in druga zelenjava ostaneta sveži, če ju zavijemo v čisto mokro krpo, ki

jo večkrat zmočimo. Nikdar ne puščajmo zelenjave čez noč v vodi, ker se s tem razgubijo vse rudninske snovi in izgubi zelenjava vso hranilno vrednost. Maščoba bomo dlje ohranili v temnem prostoru.

Poleti nabavljamo živila sproti in si ne delajmo zaloga, čeprav izgubimo s tem več časa. Vsako živilo preglejmo že ob nakupu, da je res sveže. Posebno pozornost je treba posvetiti konzerviranim živilom. Če opazimo, da je pokrov konzerve nekoliko izbočen, pomeni, da je kon-

serva pokvarjena. Jajca preizkusimo, da vzamemo četrt litra vode in 3 žličke soli. V to raztopino vložimo jajca. Sveža se bodo takoj potopila, pokvarjena ali stara jajca bodo ostala na površini. Če opazimo, da je živilo staro ali pokvarjeno, ga takoj odstranimo in pri tem ne štedimo. Glavna skrb gospodinje naj bo, da ohrani zdrave želodce svoji družini, čeprav bodo stroški in trud večji. Jedilno shrambo podnevi popolnoma zatemnimo, zvečer pa odpremo okno, da se dobro prezrači.

PRAKTIČNI NASVETI

Umazan ovrtnik plašča ali kamgarnaste obleke lepo očistimo, če namažemo umazana mesta s stepenim surovim rumenjkom. Rumenjak naj se na ovrtniku posuši; rumenjako skorjo potem odstranimo, ovrtnik pa splaknemo z mlačno vodo in pustimo, da se posuši ter ga zlikamo. In zopet bo ovrtnik lep.

Lesene žlice, vilice itd. takoj po uporabi postavimo v vodo, s čemer preprečimo, da bi se mast in razne vonjave vsrkale v les. S tem je njih čiščenje bistveno olajšano.

Ne odvrzimo starih varovalk — na njih zelo dobro brusimo nože.

ZDRAVSTVENI KOTIČEK

Ali smemo obolelo kožo umivati

ga mnenja, da bolne kože ne smemo umivati. Prav pri gnojnih obolenjih kože je umivanje nujno potrebno, v nekaterih primerih pa celo zadostuje za ozdravljenje.

Laik se boji umivanja, ker misli, da se bo z umivanjem bolezen razširila na okolico. Do tega zmotnega mnenja je prišlo najbrž zato, ker so n. pr. ekcemi dokaj pogostni na ljudeh, ki v svojem poklicu dostikrat in za dalj časa pridejo v stik z vodo (perice, točilci pijač, gospodinje itd.). Tega pojava ni težko pojasniti. Čedržimo roke dolgo v vodi, izgubi koža mastne snovi, ki jih izločajo znojnice. Mastne snovi pa ne samo skrbje za gibčnost kože, marveč preprečujejo tudi okuženje, ker je koža pokrita z mastnim zaščitnim slojem. Razen tega so v mastnih snoveh nekatere kemijske spojine, ki onemogočajo razmnoževanje bakterij ali pa jih tudi ubijajo. Če koža izgubi ta zaščitni sloj, postane neoporna, če pa se na takšni koži napravi še ekcem, se le-ta še poslabša, če so roke često ali dolgo mokre. Zato zdravniki priporočajo ljudem z ekcemi, naj pazijo, da njihove roke ne bodo pogosto mokre, kar pa ne pomeni, da jim prepovedujejo umivanje. V tem je videti na prvi pogled protislovje, toda razlikovati moramo namakanje od umivanja.

Poudarili smo že, kaj se zgodi, če roke namakamo. Namen umivanja pa je odstraniti nesnago ali očistiti kožo ostankov uporabljenih zdravil. Dogaja se, da si posamezni bolniki po več tednov samo brišejo roke z alkoholom ali bencinom. Čeprav ta sredstva delno razkužijo roke, vendar ne morejo povsem odstraniti nesnage, z njih. Zato se vzlic uporabi teh razkužil dostikrat dogaja, da nastane okuženje in gnojenje. Iz tega vidimo, da moramo tudi same ekceme, ki res ne preneso mokrote, vendarle kdaj pa kdaj umiti, da preprečimo tako imenovano sekundarno okužbo. Z umivanjem res odstranimo tudi naravni zaščitni mastni sloj, ki pa se kaj

kmalu obnovi, kar se ne zgodi, če so roke pogosto mokre.

Ne smemo pozabiti, da so v naši koži zmerom gnojne bakterije, pa naj še tako pazimo na higieno. Čeprav s kopanjem ali umivanjem odstranimo mnogo teh klic, vendar ne moremo odstraniti vseh in tudi ne preprečiti, da ne bi iz okolice znova prišle na kožo.

Toda vrnimo se k našemu vprašanju. Znano je, da zdravniki v primerih, ko se koža vname, ko postane rdeča in vlažna, ko se pojavijo na njej mehurčki, priporočajo obkladke. Nepoučenemu človeku bi se utegnili tudi to zdeti nerazumljivo, saj lahko razumemo obkladke kot dolgotrajno namakanje, o katerem smo že rekli, da lahko neugodno vpliva na kožo. Tu pa gre že za obolelo, vneto kožo, ko je takšen način zdravljenja tudi znanstveno upravičen. V takšnih primerih vplivajo obkladki zelo ugodno, ker se ob izparevanju tekočine koža ohladi, žile, ki se ob vnetju razširijo in porde, se zožijo, rdeča barva in vnetje pa izgine. Razen tega ne polagamo obkladkov namočenih v čisto vodo, marveč pomešamo vodo z določeno količino raznih razkužil, da tudi tako preprečimo sekundarno infekcijo.

Zmotno mnenje, da obolele kože ne smemo umivati, pride zlasti do izraza pri že omenjenih gnojnih vnetjih kože, ko se gnoj običajno suši in nastajajo kraste, včasih zelo debele, in namesto, da bi z umivanjem kraste odstranili, jih samo namažemo z zdravilnimi mažami. Ker maščobe v tem primeru sploh ne pridejo do obolele površine, je razumljivo, da se obolenje širi, pri tem pa mislimo, da maže niso učinkovite. Šele po odstranitvi krast lahko zdravilne maže razvijejo svoj zdravilni učinek.

Na koncu naj odgovorimo še na vprašanje, ki smo ga zastavili v naslovu: res so kožne bolezni, ki ne preneso daljšega namakanja, nobene kožne bolezni pa ni, zaradi katere ne bi smeli umivati kože.

Češnje

Za češnje pravijo, da niso le zelo okusno sadje, ampak da so pravo pravcato zdravilo. Zato kar sezimo po njih sedaj, ko je najugodnejši čas.

Poleg gornjega nasveta, ki se tiče uživanja svežih češenj, bomo za to priložnost povedali tudi, kako si češnje pripravimo tudi za tedaj, ko jih ni več.

Lepe, zdrave, po možnosti debelejšje češnje lepo operite, prej jim pa odrežite peclje. Nato jih postavite na pr. v tričetrtlitrski steklenici za vlaganje sadja. Hkrati s tem delom smo na štedilniku že zavrele sladkorno raztopino, ki naj jo sestavlja pol kilograma sladkorja na liter vode. Na češnje, ki smo jih vložili že v steklenico, nalijemo shlajeno sladkorno raztopino in steklenico nato dobro zapremo z dvojnimi pergamentnimi papirjem ali pa z običajnim pokrovcem, če imamo patentne steklenke. S tem pa še nismo končale. Steklenko vložimo nato v lonec vode in kuhamo 20 do 25 minut, računajoč seveda od trenutka, ko so se v steklenki začeli dvigati mehurčki. Če vlagamo češnje v patentne steklenke, damo nekoliko manj sladkorja.

*

Češnjev liker je tudi okusen. Poskusimo ga napraviti.

Ljudski rek »Snaga je pol zdravja« vsebuje resnico, ki se v veliki meri nanaša prav na kožo. Otroke že v detinjstvu učimo skrbeti, da imajo čiste roke, ki si jih, ko se igrajo, zelo umažejo. Kako važno je skrbeti za snago kože, nam najboljše pove to, da je v krajih z nizko stopnjo higijene število običajnih gnojnih obolenj kože največje. V takšnih krajih so kožne bolezni po številu na prvem mestu.

Razširjenost teh in mnogih drugih bolezni pa ni samo posledica nesnage na koži, marveč tudi nerazumljivega zmotne-

En kg očiščenih češenj zložimo v steklenko in nanje nalijemo 3 četrt litra dobrega slivovega žganja. Temu dodamo tudi kako dišavno sredstvo. Steklenko nato dobro zapremo in jo damo na sonce, kjer naj ostane tri tedne. Paziti moramo, da steklenka ni popolnoma polna. Od časa do časa jo nekoliko pretresemo. Po treh tednih scedimo liker skozi gosto sito, na katero smo dale tudi gosto belo krpo. Liker nato prelijemo v stekleničke, ki jih moramo hraniti na hladnem. Če boste zdržale in počakale na zimo, bo liker boljši, kajti čim starejši je, tem boljši je.

Domače pivo

Objavljamo recept, kako lahko doma skuhamo do 15 litrov piva:

Za 15 litrov piva potrebujemo 15 litrov vode, četrt kilograma Kneipa ali četrt kilograma koruze v zrnju, četrt kilograma sledkorja in 1,5 kilograma hmelja ter 5 dkg kvasa. Vse razen kvasa kuhamo eno uro tako, da komaj zaznavno vre. Pivo nato ohladimo, ohlajenemu dodamo kvas in vse skupaj pustimo stati čez noč. Zjutraj ga precedimo in nalijemo v steklenice, ne do vrha, in zamašimo. Zamaške prej prevremo.

»Pusti gal Pes!«

Brez meča se je pognal s konjem v Tunjuša, ga zgrabil z rokami v bok in dvojce trupel se je zvalilo iz sedel na travo, dvojce konj je brez jezdecev zakopitljalo v stepo. Kakor klešče je tiščal Rado Tunjuša, ki se je prekelebal vznok. V Radovi roki se je posvetil kratak nož, iz Hunovega vratu je brizgnil vroč črn curek.

Na bojišču so obležali vsi Huni in petnajst Slovenov, dasi so bili vsi zavarovani s šlemi in oklepi. S spoštovanjem je ponavljal Iztok, hodeč med trupli:

»Morana, kako vrli junaki!«

DVAINDVAJSETO POGlavJE

Ko so se Sloveni odpočili od vročega boja in darovali Perunu skromne obete, je velel Iztok, da pobere mrtvecem orožje, polove konje, trupla pa zakopljejo, da jih ne oskrunijo mrhojede. Zakaj bili so preveliki junaki, da bi njih kosti počivale razmetane in oskrunjene po stepi.

Rado je poiskal Tunjuševo truplo. Obstal je pri njem in se zagledal v široko, v smrtnem boju z grenkobo napolnjeno lice. Divjega sina prirode je obšla gorka slast, ko je gledal truplo njega, ki mu je ugrabil izvoljeno, od srca ljubljeno. Segel je po Hunovi čepki, po rdečem plašču in mu ga strgal z ramen, da se je prepiral dragoceni škrlat. Rado se je pasel celo ob razdejanju obleke tistega, katerega je črtil z večnim črtom še mrtvega. Trgaje ob za-

ponah mu je snel oklep iz konjskega roga, ki je bil posejan na prsih in na zaponah z rubini in smaragdi.

Ko ga je potegnil Tunjušu z života, je padel s prsi kos zvitega pergamenta.

Rado je pobral pisanje, razmotal in gledal neuk brezmiselnost na črke.

»Morda je važno pismo,« je preudaril in ga takoj nesel Iztoku.

Ko je v Bizancu izšolani Svarunič pogledal pergament, je vzklilnil:

»Na bogove, od samega Upravde! Iz carske pisarne!«

Oči so mu razburjeno begale po vrstah, jeza in radost sta se kresali v njih.

»Maščevanje usode!« je izpregovoril važno, ko je prebral do konca. Krog njegovega so se zbrali vojščaki in strmeli, kaj je bilo v pismu.

»Tunjuš in Upravda sta kopala jamo Slovenom, ali sedaj padeta sama vanjo. Tunjuš je že na dnu, za njim pride Upravda! To pismo je dar sprave med Anti in Sloveni!«

Vse se je zavzelo. Radovedna napetost med vojščaki je rasla. Zgrnili so se tesneje k Iztoku in poslušali, ko jim je tolmačil carski pergament.

»Možje, borilci za maščevanje bratov in očetov, ali še pomnite, kaj sem vam govoril pred vojsko z Anti? Kdo je bil glavni izdajalec? Morda Volk? Morda Viljenec?«

»Tunjuš,« je votlo zamrmralo med poslušalci.

Tunjuš, pesjan! Pravdo govorite! On je prelil bratovsko kri, on je podpihal ogenj zavisti, on zasadil kol in zabil plot med Ante in Slovene. Danes je žel, kar je sejal. Nam pa je dala usoda v roke ključ, s katerim odpremo zopet srca bratov Antov.

Vojščaki so se začudili. Pod nebo se je razlegel vesel vzklil. Iztok je dvignil pergament.

»Poglejte, to pismo izdajstva se je grelo na izdajalskem srcu, toda srce je omrznilo in otopela je puščica, ki jo je pomobil v zavist in zvižoč ter naperil v narod Slovenov. Carska pisarna sporoča v pismu vsem trdnjavam po Meziji, Traciji in Iliriji, naj Tunjuša sprejmo, če pride, kot zaveznika Bizanca, naj ga varujejo kot vrlega državljana. Zakaj on je razdvojil barbare, Ante in Slovene, on je vodil starešine Antov v Turris, da se zvežemo z njimi zoper Slovene in Varhune. Njegovo delo je, da je varna meja na severu ob času, ko se bje boj za Italijo.«

Truma se je zavzela in začudila.

»V Turris da so dospeli Anti? Pogibel preti gradišču! Če srečajo Slovene, ki se vračajo s plenom? Morana! Naprej, na pomoč!«

»Naprej, da sežemo Antom v roke! To pismo uniči spor! Slava Perunu!«

(Nadaljevanje sledi)

spenjali se na zadnje noge, bili s kopiti in grizli ob napetih brzdah.

Rado se je pognal kakor tiger za rdečim plaščem. Iztok mu je sledil. Z mečem je navalil nad Tunjuša, zamahnil je, da je zaživžgalo po zraku. Toda Tunjuš je pričakoval udarec tako brezbrizno in hladnokrvno, kakor bi bil nameril nadenj bosopeti pastir s šibo.

Žrr-ink!

Rado je bil brez meča, Tunjuš mu ga je izbil in v istem zamahu dosegel njegov šlem, da je zazevala v pozlačeni kovini široka rana. Rado je odskočil in zahrpal v pobesnelosti. Tunjuš je v hipu skrivil komolec in okrenil konja, da bi zadržal meč Radu v ledja. Ali Iztokov meč je švignil vmes in odbil sunek. Tunjuš se je zaobrnil kakor misel naglo. Njegovo oko, ki je videlo že toliko krvavih konic, zamahnjenih nad svojo glavo, je hitro spoznalo, da je Iztok nevarnejši sovražnik. Oba konja sta se vzpela, kakor bi plemenita žreba spoznala, da se pomerita največja junaka. Zazvenelo je, zaškrtalo in se zabliškalo. Dve glavi sta bili zaviti v bliskovite kače trepetajočih krogov, ki so jih pisale grozeče konice nad obema. Znoj se je pocedil obema po licih. Tunjuš je spoznal, da mu gre v tem trenutku za življenje. Hipoma je izpustil konju brzde, sredi najgorjega boja je segla levica po sulico, da bi jo zapahnil v Iztoka.

Tedaj pa je zakričal Rado:

Karl Prušnik-Gašpar:

Lastovičje gnezdo

V macenskih skalah se je skrivala zasilna kočica. Bila je prilepljena k pečini kot lastovičje gnezdo. V njej so bili naši izčrpani in bolehní tovariši.

Peter je mrko gledal predse. Sivo glavo je naslanjal v dlani. Prsti, žilnati in ukrivljeni od težkega dela, so mu drhteli. In vendar je bil Urh Olipic-Peter komaj petdeset let star.

Kadar je bil dobre volje, so se fantje radi šalili, češ da cvete, ker je že čisto bel. On pa je odvrčal, da je to zadnje cvetje.

Danes ga niso dražili. Vsem se je smilil. Kostja pa ga je vprašal:

»No, Peter, kaj ti je?»

Peter ni odgovoril. Šele, ko se mu je v očeh zalesketala solza, je pojasnil:

»Edinega sina sem imel in sedaj...«

Vsi so začeli skrivati obraze v steno in vleči sapo skozi nos, kajti smilil se jim je oče in njegov edini sin Vili, ki ga je pred osmimi dnevi podrla fašistična krogla. Bil je odredni kurir. Fašisti so ga 21. aprila ranili v nogo in ujeli. Tri dni so ga držali v Borovelskih Rutah, nato pa ga na poti od Korenjaka do Borovelj pobili in ustrelili v tilnik.

Vilija so imeli vsi radi. Petra pa tudi. Kadar je bil vesel Peter, so bili veseli vsi.

»Hudo mi je za edincem... to lahko občutita le oče in mati, ki izgubita up in nado, edinega sina, ki bi jima zatisnil oči na smrtni postelji...«

Besede je izgovarjal počasi, rahlo, skoraj brez moči v grlu. Glas se mu je tresel.

»Kako bo trpela Lenka! Kako ga je imela rada! Vili nama je bil vse!«

Umolknil je, vzel »Ljudsko pravico« in čital. Na papir so mu kapale solze. Vsi trije so bili v partizanih. Ženo Lenko so fašisti že prej ujeli, ker se ni mogla izkupati iz globokega snega. Sedaj so ubili Vilija.

»Ostal sem torej jaz...« je šepnil in povetil časopis.

»Dragi Peter,« je tiho spregovoril Kostja. »Nisi sam! Tvoje veselje je naše veselje, tvoja bolečina je naša skupna bolečina. Bolj ko trpimo, bolj smo eno; tako se kali tovarštvo.«

»Peter!« ga je tolažil Jaka iz Sel. »Sam imam sina in dvoje hčera. Vem, kako je to! Tudi sam si želim, da bi umrl prej kot katerikoli izmed mojih otrok. Hudo je, toda močni moramo biti!«

Peter se je zravnal in odšel iz kolibice. Ko se je vrnil, mu je v očeh žarela moč. Spet je bil stari Urh Olipic, delavec, revolucionar. Spet je bil najstarejši med njimi, tisti, ki naj drugim nudi izkušnje in vliva borbena volja. Prišel je pripovedovati o političnem položaju na Koroškem v tistih dneh, ko se je Vili rodil:

»Takrat je bila huda zmešnjava med ljudstvom v Kapli. Nesrečni plebscit je povzročil zmedo. Nekateri so kar besneli. Celovski šovinisti so jih ščuvali proti Slovencem.«

Kar odkrito priznam, da tudi jaz nisem bil za Jugoslavijo. Sovražil sem militarizem, sovražil monarhijo in dinastijo, kralje in cesarje. Ljubil sem republiko, spoštoval sem demokracijo... In kakšne lepe stvari so nam tedaj govorili o demokraciji!

D.O.M.I.S.L.I.C.E

Ženska misli, da moški nima volje, kadar dela to, kar hoče ženska. Misli pa, da ima zelo močno voljo, kadar ji uspe, da dela to, kar hoče sama.

(S. Guitry)

Ljubezen je prehodna mrzlica, ki se prične z drgetom in preneha z zehanjem.

(A. Basta)

Ljubezen je kakor nalezljiva bolezen: čim bolj se je bojimo, tem bolj smo ji izpostavljeni. — (Chamfort)

Prva ljubezen je kakor prvi zobje: izpadajo brez bolečin in puščajo praznino za nove. — (A. Dumas sin)

Ljubezen je podobna ošpicam: vsi jih moramo imeti. — (Jerome)

Kadar hočemo ljubiti, se izpostavlamo nevarnosti, da bomo ljubljani. — (Molière)

Druga ljubezen ženske je kakor vino iz neizplaknjene steklenice. — (J. Richepin)

Ljubezen je silna le zaradi naše slabosti. — (Voltaire)

Ljubezen ni slepa, le daljnovidna je, saj vidi napake šele, ko se oddaljuje.

(M. Zamacois)

kraciji. Bil sem prepričan, da bo delovnemu človeku bolje v republiki, kot tam, kjer uganjajo diktaturo kralj in njegovi ministri.

Kmalu sem bil razočaran. Socialdemokratski voditelji so bili premehki, premalo so zaupali ljudstvu...«

Prav tedaj je kakih sto metrov od zavetišča eksplodirala granata. Ni jih vznemirila. Čez pol minute je tresčila druga. Tej so sledile še nove. Peter je hladno-krvno pripomnil:

»Se bodo že naveličali!«

»V Macen si ne upajo več,« je rekel Male in kihnil v smeh, »pa kar iz Celovca streljajo sem gor s topovi.«

»Pustimo jim še zadnje veselje,« je spokojno spregovoril Peter in nadaljeval:

»Danes je tako, pred štirinajstimi leti je bilo drugače. Le poslušajte! Dobro še pomnim nesramnosti, ki so jo spletli celovski šovinisti v Kapli pri Dravi. Skovali so tak zločin, da ga je moral obsoditi vsak pošten človek, pa čeprav je dvajsetega leta glasoval za avstrijsko republiko...«

Poslušajte, kaj so ti pobalini napletli v noči na 17. februar 1921:

V Kapli na Dravi je imel župnijo Valentin Limpelj. Vse pošteno ga je imelo rado, saj je bil dober in nepristranski. Če je poročil revni par, ni nič računal. Prav tako, če je umrl kdo od revne družine. Tistega večera ob tričetrt na deset ga je prišel klicati nek mlad človek. Rekel je, da leži Možičev oče v Vresniku težko bolan. Limpelj se je takoj odpravil na pot. Z njim je šel mežnar Štefan.

Pot je vodila skozi gozd. Mežnar v pelearini in z leščerbo v rokah je stopal po zasneženi poti kakih deset metrov pred župnikom. Sredi gozda počijo strelji. Mežnar, ki je bil star vojak, se takoj vrže v sneg. Limpelj priskoči in ga vpraša, ali je ranjen. Ta hip zopet počí. Kroglja zadene Limpeljevo levo ramo in ga rani. Kljub temu gresta naprej. Čez kakih pet minut spet padejo strelji. Mežnar se požene proti napadalcem, kajti bil je močan človek, in zavpije:

»Če ne nehate, vas vse pobijem!«

Napadalci so res pobegnili. Mežnar se tedaj spomni, da so ju na pot najbrž le zvabili, pusti Limpelja v gozdu, kajti mož je izgubil že precej krvi, in odhiti v Borovlje po zdravnika in orožnike.

Ranjenca so šele s prvim vlakom naslednje jutro odpravili v bolnišnico v Celovcu.

Peter je umolknil, tovariši so ga obsuli z vprašanji:

»Kdo je streljal?«

Peter je zajel sapo in nadaljeval:

»Le poslušajte! To je najbolj zanimivo. Ko so ga zjutraj pripeljali na celovško postajo, so bili šovinisti že obveščeni. Pričakala ga je večja skupina hujšakačev in pobalinov in ti so se kar na postaji zgrnili okoli njega, vpili ter ga pljuvali.

Sedaj čujte najgrše; kako so namreč iskali zločinca. Seveda so najprej zaslišali župnika, nato mežnarja. Preiskovalni sodnik dr. Weiss je mežnarju rekel, da sta se kar med seboj streljala in da ni izključeno, da je on obstrelil župnika. Mežnar je tedaj zavpil:

»Ne imejte izmučenih ljudi za norca! Bil sem 42 mesecev vojak in vem, da ne moreš zadeti od zadaj če streljaš od spredaj. Kdo naju je zvabil na pot? Tega pa še niste našli!«

Mežnar je bil besen, da je zgrabil stol in ga zavihtel nad sodnikom in pisarjem, ki sta se plašno umaknila v kot. Sodnik se je nekaj opravičeval, mežnar pa je šel ogorčen domov.

Celovška gospoda je sklenila: Nekoga bo vendarle treba aretirati!

In res! Nekega jutra, štiri dni po napadu, prisopiha v Svetno vas lokomotiva s posebnim vagonom. Pripeljala se je celovška policija. Trideset jih je bilo, s seboj so imeli strojnice. Brž so obkolili stanovanjsko hišo pri Markotu, kjer je stanoval delavec Eržen iz Železne Kaple. Ta je bil namreč vnet divji lovec, zaradi česar je bil že sedemkrat kaznovan. Govorili so, da je zaradi divjega lova preseдел že štirinajst let. Na nesrečo je bil še protestant. Tega reveža so torej osumili, da je streljal na župnika ter ga zaprli. Vsi so se smejali tej aretaciji, ko pa so videli, da mislijo resno, so seveda bili ogorčeni.

Valentin Limpelj je sicer še okrevail, v Kaplo pa se ni več vrnil. Že prej so ga namreč ves čas tožili okrajnemu glavarju, hajmatdinstlerju Spitzerju v Celovcu. Ko je slednjič prišel iz bolnišnice, so ga poslali v Podkmos. Tudi tam so ga preganjali in ga končno pregnali. Navsezadnje

se je menda zatekel v Mohorjevo hišo v Celovcu. Zdravje se mu ni več povrnilo. Bolehal je še nekaj let, nato umrl.

Čuti je bilo le lahen žvenket orožja, ki so ga fantje čistili, razstavljali in spet sestavljali. Male je polglasno pripomnil:

»Nedolžnega človeka ne bi mogel streljati, pa naj bi bil ta ne vem kakšne narodnosti, zlasti pa še, če bi bil brez orožja...«

Peter pa, ki je bil odgovoren za ediničo rekonvalescentov, je rekel:

»Te dni smo se nakramljali. Že smo spet toliko pri moči, da bomo lahko odšli na Zavrh.«

Skuhali so si krompir in povečerjali. Nato je Peter odredil dežurnega. Do polnoči pa je sam varoval ediničo.

Izreki Walterja Scotta

Mnogo ljudi se v nesreči najlepše razvije.

*

Prav je, da tisti, ki so v mladosti lahko-miselno živeli, dostikrat pogrešajo usmiljenja v starosti.

*

Norec in njegov denar sta hitro naražen.

*

Zločinec redko uide kazni.

*

V pepelu stari ogenj še žari.

*

Tistemu, ki se potaplja, se utrne tisoč domislekov.

*

Cemerna starost in vesela mladost ne moreta skupaj živeti.

Za dobro voljo

Srečanje

Einstein je rad hodil na dolge sprehode med njivami in po travnikih. Na brvi čez vaški potok sta se nekoč srečala z mesarjem, ki je nesel meso na trg. Ker je bila brv preozka, da bi se na njej lahko srečala, je mesar nadrl profesorja:

»Hej, pojdi s poti, jaz se oslu ne bom umikal!«

»Jaz se pa bom«, je rekel Einstein in spustil presenečenega mesarja mimo.

VEŠ, OČE SEM!

oče sem, drobno, malo bitje imam, za katero moram skrbeti.« Iskal je njene oči:

»Ali mu boš hotela biti mati?«

Mati, se ji je zarezalo v možgane. Kako lepo je to povedal. Njen pogled je bil nesrečen, izgubljen: ne, ona ne more biti tako odkrita in mu priznati, da se danes spet odpelje k svoji Metki, majhni rdečeljni Metki, ki jo ima pri materi. Da, za njega je to drugače, vse drugače, in on je to povedal, kot bi se hotel opravičevati, opravičevati pred njo, ki se je čutila kriva pred njim ves čas, kar sta se spoznala. Ne, ona ni imela moči: priznanje... slovo..., ne, ne! Čutila je, kako jo boli. Poročiti se hoče z njo, a ona okleva; ne upa si z resnico na dan. »Slabič sem,« si je priznala. Toda ne morem, res ne morem drugače.

Zdrznila se je. Mirko še vedno čaka na odgovor.

Gledal jo je ves čas, ko je iskala poti iz razmršenih zank, v katere jo je vrglo življenje.

Vrnila mu je pogled.

»No, draga, odgovori, ali hočeš oba, otroka in mene?«

»Da, da... Samo... s poroko še malo počakaj.«

Temne, ginjene oči so ga rotile, naj ne izprašuje več. Ni izpraševal. Žuljava dlan je zdrsela preko mehkih, črnih las.

»Dobro, čez dva dni pridem po odgovor!«

*

Slonela je pri odprtem oknu. Veter se je igral z njenimi črnimi lasmi in ji hladil razgreto čelo.

Marko pride po odgovor... Dva dneva, dolga kot moreče sanje, sta minila... Odločila se je... povem mu vse... prizna, in potem... da, potem bo vsega konec. Vsi dnevi, tako domači in topli, ki sta jih preživela, bodo samo še spomin.

Iz njenega okna se je videl košček modrega neba, posutega z belimi oblaki. Nežne, bele kepe je trgal in cefral veter, jih vrtinčil in razganjal na vse strani. Pogle-dala je dolg, puhast oblak, ki ga je nemirno zavijanje vetra razpolovilo in raz-trgalo na dvoje. Nastala sta dva oblaka, ki sta se daleč odmaknila drug drugemu in se stopila z belo kopreno ostalih oblakov.

»Tako bo z menoj,« je pomislila. »Ošel bo in odšla bom tudi jaz. Nič več skupaj... veter življenja naju bo razpihal in...«

Zvonec je zazvonil. Še nikoli ni imel tako otožnega glasu, je pomislila, ko je hitela proti vratom. Drhteča roka je obrnila ključ.

Markov nasmejani obraz jo je pozdravil.

Tako se mi smeje zadnjikrat! jo je zbolelo.

»Dana, pripeljal sem ti svojega otroka, če se bosta razumela, vem, da bosta tudi vnaprej prijatelja.«

Marko je pocukal izza vrat nežno, okroglolično punčko.

»Mamica!« je zaklicala Metka in se hip nato privila v njeno naročje.

»Metka, Metka,« je vzkliknila Dana in skozi mokro kopreno solz videla Markov prisrčen smehljaj.

Dana si je osvobodila roko in jo ovila okrog Markovega vratu:

»Ti si vedel,« je stisnila iz sebe. »In tvoj otrok, kaj je s tvojim otrokom? Saj si oče!«

»Dana, ali ni Metka moj otrok, ti mi boš žena, mamica mali Metki in kaj misliš, kako bo potem Metka klicala mene?«

Podergajs Boža

Nekaj zapiskov s kongresa FUEV

(Nadaljevanje s 1. strani)

udarjal vzorno rešitev tega vprašanja v tako imenovanih komunističnih državah in navajal kot poseben za zahodne države posnemanja vreden zgled Jugoslavijo in Romunijo, je kongres kljub temu sklenil resolucijo prav proti vzhodnim deželam. Zastopnik albanske manjšine v Jugoslaviji (njegovo sedanje bivališče so previdno zamolčali!) pa je zvesto nadaljeval tradicijo svojih somišljenikov, ki so lanskemu kongresu FUEV predložili zemljepisno in kulturno zvezo, ki bi se razširila na celotno jugoslovansko področje, ter spet ostro napadel državo, v kateri ima albanska manjšina posebno avtonomno pokrajino — Kosovo in Metohijo — ki se ne razlikuje bistveno od ostalih samostojnih jugoslovanskih republik.

Ker je bil kongres na Tirolskem, je bilo njegovo delo v veliki meri posvečeno vprašanju avstrijske manjšine v Italiji — Južnim Tirolcem. (Posebno poročilo o enodnevem izletu udeležencev kongresa na Južnem Tirolskem sledi v eni izmed prihodnjih števil — pis.) Poleg resolucije, v kateri se zahteva dosledna uresničitev južnotirolske avtonomije v smislu Pariškega sporazuma, je bilo govora o Južni Tirolski zlasti tudi v številnih pozdravnih besedah raznih predstavnikov, ki pa se žal niso vedno opirali na stvarna dejstva. Kakor so bila izvajanja tirolskega deželnega glavarja dr. Tschiggfreyja in innsbrškega župana dr. Luggerja na sprejemu, ki sta ga udeležencem kongresa priredila tirolska deželna vlada in mesto Innsbruck, pošena in prisrčna, tako slab vtis je zapustil član deželne vlade dr. Oberhammer, ki se ni skliceval samo na »vzorno ureditev« manjšinskega vprašanja v prvi republiki in zlasti v stari monarhiji, marveč je dejstvo, kako Avstrija zna ravnati z manjšinami, dokazoval tudi s sedanjim položajem manjšin v naši državi ter se povzpela celo do ugotovitve, da bi bili Južni Tirolci zadovoljni in srečni, če bi uživali tiste pravice, ki jih imamo koroški Slovenci. Ob takem naziranju tudi ne preseneča, da po njegovem mnenju člen 7 sploh ni več potreben, preseneča pa dejstvo, da je to mnenje visokega predstavnika države, ki je tudi člen 7 prevzela kot mednarodno obveznost ter zagotovila, da ga bo dosledno izvajala.

Ob tej priložnosti se je ponovno izkazalo za pravilno stališče ZSO, da ne sodeluje v organizaciji in na kongresu, na katerem bi moralo že predsedstvo samo zavrniti take izjave proti eni izmed manjšin, česar pa v splošno začudenje ni napravilo. Še bolj pa je začudilo dejstvo, da tudi zastopniki Narodnega sveta koroških Slovencev kot člani FUEV niso našli dovolj odločnih besed v odgovor na nestvarna izvajanja dr. Oberhammerja, pa tudi ne FPO-jevskemu poslancu dr. Pfeiferju, ko je trdil, da je vlada že sklenila manjšinske zakone. In to kljub temu, čeprav je splošno znano, da člen 7 ne vsebuje le določila o šolstvu in uradnem jeziku pred sodiščem, kar bi dr. Pfeiferju ob tej priložnosti lahko odločno povedali. Zato pa se nikakor ni čuditi, da je temu primerna tudi zelo splošna resolucija, ki jo je o tem vprašanju sprejel kongres na predlog zastopnikov NsKS.

Zelo značilna za bistvo in delo FUEV je bila nedvomno tudi posebna razstava

šolskih knjig evropskih narodnostnih skupin. Okoli tisoč knjig je bilo razvrščenih na razne države in posamezne manjšine, kar je bolj kot vse drugo govorilo o resničnem položaju manjšin. Podrobna razčlemba razstave bi bila vsekakor preobširna, zato bi navedel le nekaj podrobnosti: med države, v katerih imajo manjšine na razpolago razmeroma mnogo šolskih knjig, sodijo brez dvoma vzhodne države: v jugoslovanskem oddelku sem jih naštel 73, v poljskem 54, v češkoslovanskem 29, v bolgarskem 28 itd. Kako revna je v primerjavi s tem Avstrija! Saj so morali zelo skromno število knjig vsaj optično povečati s tem, da so posamezne publikacije pokazali kar v treh ali štirih

izvodih, poleg tega pa šolskim knjigam dodali še vrsto drugih, zlasti nabožnih knjig in koledarjev. Ker pa je bilo število še vedno premajhno in tako Avstriji v preveliko sramoto, so n. pr. med slovenske pomešali še hrvatske, češke in celo madžarske knjige in obratno. Zato je bila razstava za objektivnega obiskovalca res zgovorna slika dejanskega položaja manjšin v naši državi, saj resničnega stanja tudi še tako posrečeno žongliranje ni moglo prikriti.

Za zaključek še eno, morda edino pozitivno podrobnost kongresa: referat pod naslovom »Državna lojalnost in pravica do samoodločbe«, ki ga je imel znani innsbruški univerzitetni profesor dr. Ermacora. Izvajanja govornika, katerih glavno misel bi mogoče strnili v načelo, da država, v kateri živi tujerodna manjšina, od manjšine sme zahtevati lojalnost le v taki meri, v kolikor je sama pripravljena tej manjšini nuditi popolno enakopravnost in vsestransko avtonomijo, bi morali slišati tudi tisti krogi pri nas na Koroškem, ki bi še vedno hoteli reševati manjšinska vprašanja s stališča večine.

Rado Janežič

Vsem prijateljem, znancem in rojakom javljam prežalostno vest, da me je po kratki bolezni veliko prežgodaj za vedno zapustila moja blaga, ljubljena in srčno dobra žena

Zinka Felaher, rojena Šventner

Od nepozabne pokojnice, ki je nadvse ljubila koroške Slovence in Slovensko Koroško, smo se poslovili dne 25. junija 1958 na Žalah v Ljubljani.

Žalujoči soprog dr. Julij Felaher in sorodstvo

Ljubljana, Vransko, Loče, Melviče, Borlje, 25. junija 1958

RADIO PROGRAM

RADIO CELOVEC

Poročila dnevno: I. program — 5.45, 6.45, 7.45, 12.30, 17.00, 20.00, 22.00.
II. program — 6.00, 7.00, 13.00, 17.00, 19.00, 22.00.

Vsakodnevne oddaje: I. program: 5.55 Oddaja za kmete — 6.00 Vedri zvoki — 7.00 Pisan spored za jutranjo uro — 7.55 Zveneče razno — 9.00 Pozdrav nate — 10.10 Gospodinjski magazin — 11.00 Dobro razpoloženi ob enajstih — 11.45 Oddaja za podeželje — 12.03 Pestro mešano — 13.00 Opoldanski koncert — 14.45 Prav za vas — 15.45 Iz književnosti — 17.55 Sami šlagerji — 19.30 Odmev časa.

Sobota, 5. julij:

I. program: 8.45 Širni pisani svet — 9.00 Od pesmi do pesmi — od srca do srca (slov.) — 14.30 Pozdrav nate — 16.00 Iz znanosti — 16.20 Mladinski koncert — 18.00 Iz parlamenta — 18.15 Trdi orehi (slov.) — 20.30 Vesele iz gora.

II. program: 9.10 Zaupne melodije — 11.00 Za mesto in podeželje — 14.15 Zabavne melodije — 14.45 Tehnični pregled — 15.00 Mladinska oddaja — 15.30 Odlični izbor — 19.35 Operne melodije.

Nedelja, 6. julij:

I. program: 6.10 Vesele melodije — 7.30 S pesmijo in glasbo pozdravljamo in voščimo (slov.) — 9.00 Dopoldanske melodije — 11.30 Veselo petje — veselo igranje — 13.45 Koroška lovsko ura — 14.30 Pozdrav nate — 17.05 Plesna godba — 19.00 Šport — 20.10 „Ko petelin zapoje“, podeželjska komedija.

II. program: 7.05 Godba na pihala — 9.00 Operni koncert — 15.00 Sonce, poletje in glasba — 18.00 Nedelja! nedelja! — 20.00 Poziv na ples.

Ponedeljek, 7. julij:

I. program: 8.45 Zapiski iz domovine — 14.00 Poročila, objave. Za ženo in družino (slov.) — 16.00 Iz mesta in podeželja — 18.35 Filmski svetovalec za mladino — 18.40 Igra Avenikov kvintet — 20.15 Nebeški valček.

II. program: 9.00 Naša radijska družina — 9.30 Mladina naj potuje — 15.00 Zabavna glasba — 16.00 Otroške pesmi — 17.15 Znanje za vse — 17.40 Mednarodno geofizikalno leto — 19.30 Leoncavallo: „La boheme“, opera.

Torek, 8. julij:

I. program: 8.45 Medicinsko predavanje — 14.00 Poročila, objave. Samospevi. Zdravniški vedež (slov.) — 15.15 Komorna glasba — 18.30 Radijska prijateljica — 18.40 En mesec deželne politike — 19.15 Lepe žene iz 1001 noči — 20.15 Rossini: „Messa Solenne“.

II. program: 9.00 Teden pri ZN — 10.00 Koncertna ura — 15.30 Glasba iz filmov — 16.00 Oddaja za žene — 17.55 Samo zate — 20.00 Revija dobre volje.

Sreda, 9. julij:

I. program: 8.45 Iz ženskega sveta — 14.00 Poročila, objave. Kar želite, zaigramo (slov.) — 15.30 Rastline in gobe kot lovili živali — 17.10 Lepe melodije — 20.15 Lepe melodije — lepi glasovi — 21.00 Življenje polno glasbe.

II. program: 9.30 Mladina naj potuje — 10.00 Simfonični koncert — 15.00 Od melodije do melodije — 16.30 Lahno in poskočno — 17.15 Iz raziskovalnega dela visokih šol — 17.55 Popoldanski koncert — 19.30 „Družinski dokumenti“ komedija.

Četrtek, 10. julij:

I. program: 8.45 Avstriji v tujini — 14.00 Poročila, objave. O knjigi in branju (slov.) — 15.30 Koroški avtorji — 16.00 Zaljubljene melodije — 18.30 Za mladino — 19.00 Misli hitro, reči hitro — 20.15 S planin in višin.

II. program: 9.00 Plesi gorjancev — 9.30 Otroška ura — 15.00 Nam se svet dopade — 16.00 Oddaja za žene — 17.15 Raziskovalci na obisku — 17.40 Mednarodno geofizikalno leto — 17.55 Dunajske melodije — 19.10 Za dobro voljo.

Petek, 11. julij:

I. program: 8.45 Koroška dobrodošlica — 14.00 Poročila, objave. Kresničice III. (slov.) — 16.30 Koncertna ura — 18.10 Prosti čas je dragocen — 18.40 Za letoviščarje — 20.15 „Ljubosumnež“ slušna igra.

II. program: 9.30 Mladina naj potuje — 15.00 Poskočne minute — 17.15 Znanje za vse — 19.30 Nordijski plesi — 19.45 Za prijatelje gora — 20.00 Operetni koncert.

RADIO LJUBLJANA

Poročila dnevno: 5.05, 6.00, 7.00, 13.00, 15.00, 17.00, 22.00.

V ponedeljek, sredo in petek od 8.00 do 11.00 ure oddaja na valu 202,1 m in 98,9 mHz.

Sobota, 5. julij:

5.00 Jutranja glasba — 6.40 Naš jedilnik — 8.05 Mladina poje — 8.30 Klavir v ritmu — 9.00 V svetu opernih melodij — 10.10 Mladi tamburaši igrajo — 11.45 Donski Kozaki pojo — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Izpod zelenega Pohorja — 13.30 Panorama melodij — 14.30 Voščila — 16.00 Piknik plošč — 17.10 Melodije iz oper in baletov — 18.15 Kmečka godba — 18.45 Okno v svet — 20.00 Veseli večer.

Nedelja, 6. julij:

6.00 Vedre melodije — 8.00 Suhadolčan: Čudežna srajca (igra) — 9.10 Domače pesmi

Brazilci svetovni prvaki

Finale VI. svetovnega prvenstva

V nedeljo je bilo na Švedskem zaključeno VI. svetovno nogometno prvenstvo. Pred 49.737 gledalci, med katerimi je bil tudi švedski kralj Gustav Adolf, sta se borili za naslov svetovnega prvaka najuspešnejši moštvi tega prvenstva: Brazilija in Švedska. Odločitev je padla v korist Brazilije, ki ji je uspelo, da je premagala Švedsko s 5:2.

Že ves čas svetovnega prvenstva so Brazilci pokazali, da so tehnično izredno dobri. Njihova odlična tehnika pa je posebno prišla do izraza v finalni tekmi.

Brazilci na svetovnem prvenstvu niso izgubili niti ene igre, le z Anglijo so igrali neodločeno 0:0. Igrali so res v slogu svetovnega prvaka in bi bilo, skoraj lahko rečemo, nepravilno, če bi dobila naslov svetovnega prvaka kaka druga dežela. Od svojih nasprotnikov so vsega skupaj prejeli le 4 gole. Po končani tekmi so sprejeli zlati pokal Julesa Rimenta kot svetovni prvaki. Tako so se Brazilci kot šesta reprezentanca (pred njimi leta 1930 Urugvaj, 1934 Italija, 1938 Italija, 1950 Urugvaj, 1954 Zahodna Nemčija) vpisali v listo zmagovalcev svetovnega nogometnega prvenstva in izenačili dvoboj med evropskimi in južnoameriškimi državami na 3:3.

Po uradni objavi je vrstni red reprezentanc naslednji: Brazilija, Švedska, Francija, Zahodna Nemčija (1954 svetovni prvak), Wales, Sovjetska zveza, Severna Irska, Jugoslavija, Paragvaj, ČSR, Madžarska, Anglija, Argentina, Škotska, Avstrija in Mehika.

Naslednje svetovno nogometno prvenstvo bo leta 1962 v Čilu.

Sadna drevesca vseh vrst in sort, za 20 % ceneje kot drugod, dobavi drevesnica inž. Marko Polzer pd. Vazar p. Št. Vid v Podjuni — St. Veit im Jauntal.

Oglašajte v Slovenskem vestniku!

Kadar kupuješ ali prodajaš, kadar iščeš službo ali uslužbenca, daj oglas v listu, katerega naročnik si!

Mali oglasi

so v tem pogledu najhitrejša pot h uspehu.

Vsaka beseda v MALEM OGLASU stane 1.10 šil. (in 10 % davka).

Poudarjene besede in take, ki imajo več kot 15 črk, stanejo 2.20 šil. (in 10 % davka).

Pri »Slovenskem vestniku« naročite male oglase lahko do četrta zjutraj. Naročila pošljite na Upravo Slovenskega vestnika, Celovec — Klagenfurt 2, Postfach 124. Naročila oglasov sprejemamo tudi po telefonu Celovec 56-24.